

JOŽE TOMAŽIČ

DRVARKA MARIJA

MOHORJEVA
DRUŽBA

012/10

KNJIŽNICA JOSIPA VOŠNJAKA
SLOVENSKA BISTRICA 60.718

MLADINSKA KNJIŽNICA 18

1957
MARIJA
MARIJA

ROŽE BRANIK

MARIJA
MARIJA

JOŽE TOMAŽIČ

DRVARKA
MARIJA

SLIKE NARISAL
JOŽE BERÁNEK

MOHORJEVA
DRUŽBA
CELJE 1993

Jože Tomažič
DRVARKA MARIJA
Ilustriral Jože Beránek

Ponatis originalne izdaje,
ki je izšla v samozaložbi 1943

Opremila Mihaela Svetek

MLADINSKA KNJIŽNICA 18

Izdala in založila Mohorjeva družba Celje,
za založbo p. Hieronim Žvegljč

Natisnila Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana
v 2000 izvodov

ISBN 86-7577-098-7

Celje 1993

886.3-32
KNJIŽNICA JOSIPA VOŠNJAKA
SLOVENSKA BISTRICA

60.718

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

886.3-32

TOMAŽIČ, Jože

Drvarka Marija / Jože Tomažič ; slike narisal Jože Beránek. –
Celje : Mohorjeva družba, 1993. – (Mladinska knjižnica ; 18)

Ponatis originalne izdaje, ki je izšla v samozaložbi 1943

ISBN 86-7577-098-7

34412288

Po mnenju Ministrstva za kulturo Republike Slovenije št. 415-77/93 mb šteje ta knjiga med izdelke, za katere se plačuje 5% davek od prometa proizvodov.

V starih časih je na podnožju zelenega Pohorja stala prelepa hočka graščina ter se bleščala po Dravskem polju kot belčka golobica na zeleni veji. Pri tej graščini je služil ubog pastir, ki je po grajski ravnini okrog nje pasel graščinsko živad in svoje uboštvo.

Kadar koli mu je pogled obvisel na beli stavbi, je svoje siromaštvo še bolj živo občutil, tako da je prenekikrat vzdihoval in si želel:

»O, ko bi nekoč postal tako bogat, da bi lahko ta graščina postala moja last in da bi bil hočki graščak! Vem, da bi takrat bil srečen! Za srečo pa bi dal vse na tem svetu! Rad bil bil srečen, bogat; potem si ne bi želel ničesar več!«

Nekoč si je grajski pastir na močvirnatem travniku zakuril pastirski ogenj tik pri divje razrastlih koreninah starega drevesa. Skrbno ga je podpihoval, dokler ni lepo zagorel, brez dima, ki bi mu lezel v oči in mu jih solzil. Brezskrbno je nato čepel ob večernem ognju, gledal v rdečemodre plamene in sanjal svoje želje...

»Če bi postal hočki graščak...!«

»Potem mi ne bi trebalo vstajati tako zarana, ne iz hleva kidati gnoja, ne goniti živadi na pašo ter se ne jeziti nad njenim uhajanjem v škodo! To bi lepo in srečno živel kot hočki graščak!« je hrepenel po lepih pastirskih sanjah, po nedosegljivi sreči, brezskrbnem življenju, denarju in zemlji...

Pozna večerka se je že davno zvečerila, on pa je še vedno čepel ob svojem pastirskem ognju, sanjal o sreči in bogastvu ter premišljeval o načinu, kako bi zlahka prišel do obeh.

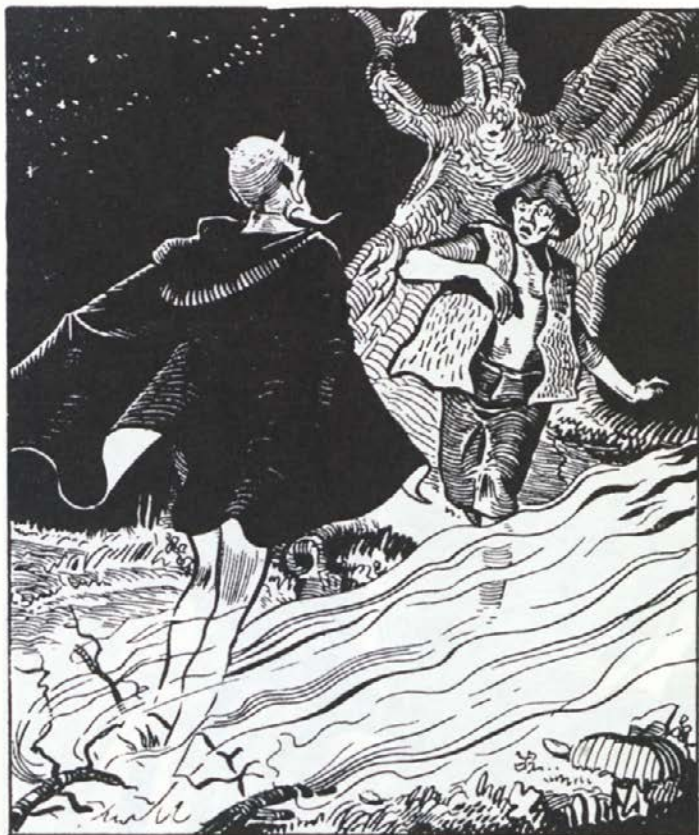
V tem se spomni one stare pastirske vere in drvarskega izročila, ki pripoveduje in baja tole: če večernega ognja na paši ne pogasiš ter ne narediš čezenj križa, temveč ga pustiš goreti v noč, takrat, bojda, se pride k ognju gret sam zlodej. Takrat da se z njim lahko pogovarjaš in se domeniš marsikaj... Seveda, če človeka ni strah in če ti zlodej hoče pomagati! Spričo vražje pomoči da lahko postaneš vražje srečen in bogat, a za plačilo da zahteva le malenkost... pomoč pri kakšnem vražjem delu, ali pa dušo.

Zlodeja si je hočki pastir zdaj močno zaželel. Skrbno je nalagal na ogenj veje ter ga netil, da je v črno noč zagorel z visokimi plameni. Naslonil se je na obsvetljeno deblo in kakor je pastirski ogenj čimdalje bolj svetil v nočno temino, toliko bolj si je želel, da bi zdaj k njegovemu ognju prišel zlodej in se pri njem ogrel...

Nestrpno ga je čakal in ga naposled res dočakal.

Proti nočnemu ognju je stopala črna postava, ki si je nad plameni malo pogrela koščeni roki ter si ju pomela v čudnem zadovoljstvu, nato pa šla naravnost v sredino pastirskega ognja in skozi visoke plamene. Plameni so črno pošast objemali, a ji niso nič škodovali.

Pastirček je tedaj prestrašen odrevenel, kajti izpod pošastne črne oglavnice sta vanj žarela dva zelena oglja, se kot nočna bliska zapičila v njegove oči in tedaj je čutil, da je njegovo telo nemočno vzdrgetal, neka skrivna moč pa ga je kar dvignila z zemlje.

Črna pošast se je zdajci v ognju trikrat zavrtela; črn plašč se ji je odvil, tudi oglavnica ji je padla z glave, in sredi visokih plamenov je stal sam peklenški zlodej.

Pastirju je skozi možgane šinilo spoznanje, da staro drvarsko izročilo ne laže, ne pravljíči praznih bajk, temveč da potrjuje resnico...; k zapuščenim, neprekrížanim pastirskim ognjem se hodi gret sam zlodej!

Ujet v srep zlodjev pogled je pastir brezgibno stal in čakal, češ, zdaj se bo zgodilo, kar se bo... V očeh je zdaj čutil, da sta se zelena oglja te vražje pošasti zažrla vanj, po odrevenelem telesu razpletla vroče niti, da so mu po hrbtu zagomezeli ledeni mravljinici, in skrivna moč ga je potegnila bliže k ognju. Videl je zlodjev obraz prav od blizu; kozja brada in vražja rožička, zelene srepe oči...

Zlodej pa je stegnil proti njemu črni, koščeni roki:

»Tako živo si si me želel, da me je tvoj klic privedel semkaj! Kaj hočeš? Kaj si želiš? Govori hitro, dokler me ne mine volja, pomagati ti! Izpolnim ti tvoje tajne, srčne želje!«

Zdaj se je hočki pastir opogumil in zlodja zaprosil:

»Želel bi biti tako bogat, da bi si lahko z denarjem kupil tole graščino in da bi tako postal hočki graščak.«

Zlodej se je zvito zarežal, si zadovoljno pomel koščeni roki in ga zapeljivo skušal:

»Vse tvoje želje ti lahko izpolnim! Toda, kakšno plačilo mi daš za vračilo, če ti pomagam do bogastva in denarja, s katerima lahko postaneš hočki graščak?«

»Vse, kar hočeš, ti dam za denar, za bogastvo! Potem bi bil srečen! O tem sem prepričan!« izjavlja grajski pastir. »Naveličal sem se pastirskega siromaštva in dela, hotel bi postati človek.«

Zlodej se mu zlovestno poroga in zahteva:

»Dobro in prav! Bogat boš! Če pa boš zaradi denarja in bogastva tudi že srečen, to boš šele videl... Za plačilo ne zahtevam ničesar, razen tvoje duše, in to po trgovski pogodbi: jaz tebi denar, ti meni dušo! Če pa bi tvoje duše iz kakršnega koli razloga ne dobil, mi namesto nje daš dušo kogar koli iz tvoje družine!«

»Saj nimam nikogar, ne žene, ne otrok, ne bratov in ne sester!«

»Kar še ni, še lahko bo! Po dušo pa že pridem v primer-nem trenutku!« je končal zadovoljni zlodej.

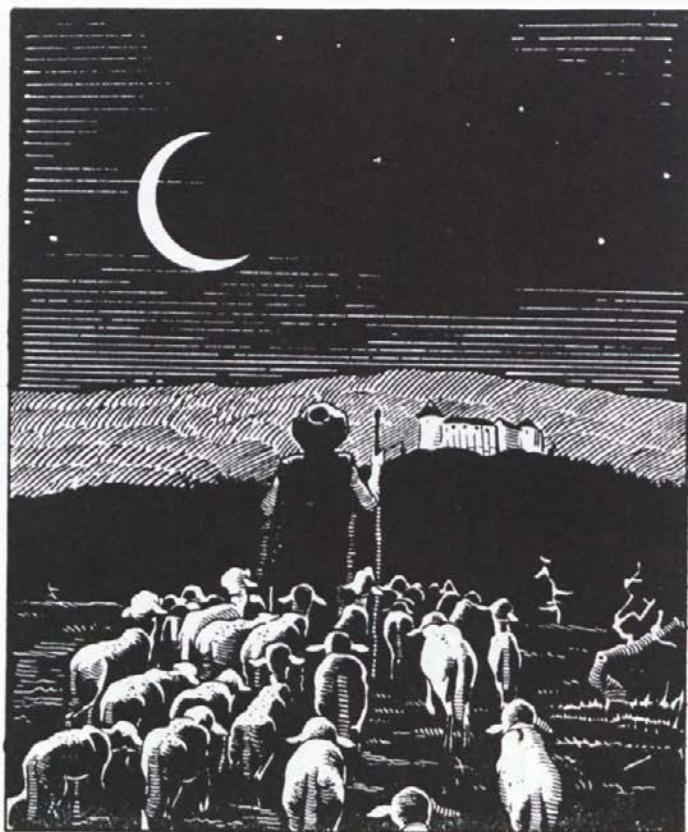
Grajski pastir je brezmočno molčal, kakor bi ga dušilo.

V tem trenutku potegne zlodej izpod črnega plašča ustrojeno ovčjo kožo ter jo lepo razvije; z drevesa odlomi vejico, jo z nohti priostri in ost razžari v pastirskem ognju. Nato zgrabi pastirjevo desnico ter mu ognjeno pisalo zapiči v glavno žilo in tedaj napiše z njegovo srčno krvjo trgovsko pogodbo, kakor sta se bila pravkar domenila. Ko jo je pastir še podpisal, jo je zlodej veselo zvil:

»Pogodba je napisana in podpisana! Glej, da v svojem bogastvu in sreči nanjo ne pozabiš; jaz ne bom!«

Pastirja je desnica z odprto žilo tako hudo bolela, da na zlodjeve besede ni mogel črhniti niti besedice; le bolno je zaječal.

Zlodej se je peklenško zakrohotal in pri priči zginil v nočni temi.

Ko je pastir ostal sam, je ogenj pogasil z moko zemljo in kamenjem, da se ne bi hudič vso noč zastonj grel... Pastirski ogenj je pogasil, toda zdaj se mu je prižgal nov ogenj, kes v prsih njegovih, ki mu je očital:

»Hudiču si prodal svojo dušo, ali pa dušo nekoga, ki ga še niti nimaš!...« Čimdalje bolj ga je pekla vest in žgala.

Toda, iztrga se nemoči in kesu, poišče svoj ovčji trop in ga žene proti graščini. Nad nočno krajino je gorel lunin krajec in zvezdnato nebo je migljalo tako lepo, kot da se na tej božji zemlji ni prav ničesar nenavadnega zgodilo.

Graččinski pastir je imel odslej vražjo srečo, ker, česar koli se je lotil ali si zaželel, vse mu je šlo gladko izpod rok. Iz pastirja ovčarja je postal hlapec volar in konjar, kmalu zatem pa že grajski oskrbnik, ki je svoj denar kar trosil in trošil kjer koli, tako da se mu je že vse čudilo in se vse spraševalo, od kod da ima toliko denarja.

Tedaj pa so se mu izpolnile še davne pastirske sanje; postal je hočki graščak.

Poplačal je namreč vse grajske dolgove in prezadolženo grajsko posestvo je bilo njegova last. Nato je zasnubil mlado in lepo graščakinjo.

V grajski kapeli ju je kmalu zatem poročil hočki župnik.

V hočko graščino se je naselila varljiva sreča...

Novi graščak je vodil svojo mlado ženkico po grajskih vrtovih, smrekovih mlajih in jelovih gajicah, po katerih so se sprehajale udomačene srnice. S ponosom je zrl na svojo graščino, ki se je med gozdnim zelenjem bleščala, kot bi bila priletela bela golobička na zeleno vejo ter si spletla mehko gnezdo za srečo svojih mladičev.

»Mladost je najina in ljubezen; bogata sva in srečna!« je često vzklikal novi hočki graščak svoji ženki.

Ljudje so ju zaradi sreče blagrovali in zavidali.

Hočko graščakinjo pa so kljub sreči obhajale zle slutnje, da bo usoda skalila njuno srečo...

In življenje jima je teklo dalje. Vsega sta imela v izobilju; zemlje in denarja, tudi dozdevne sreče. Zdaj sta si tako srčno želela le še otrok, ki bi napolnili njuni srca s pravo srečo, graščino in vrtove okrog nje pa z zlatim smehom in radostnimi vriski.

Toda pravični Bog jima ni poslal svojega daru; ostala sta brez otrok, brez božjega blagoslova.

Čimdalje bolj sta spoznavala in uvidevala, da družina brez otrok ni srečna.

Često sta molče sedela v grajski sobani; srce jima je bilo težko in dušo jima je mučila želja po otrocih, po pravi sreči. Hrepenela sta po njih ter si jih želela. A zaman vse želje!

Nesrečna graščakinja je svojo srčno bol jokajoč potožila svojemu možu:

»Najini drvarji imajo polne bajte zdravih drvarčkov, da so jim te že kar pretesne; tudi poljanski kmetje imajo toliko otrok, da jih je polna vsa hočka cesta, po kateri že ne moreš več brezskrbno pognati konja, da katerega ne pogaziš! — Tu pa zevajo grajske sobane in dvorane, da bi se v njih lahko igrali vsi drvarčki in poljančki, a nimava niti enega otroka! Često premišljuje, s čim neki sem se ljubemu Bogu tako zamerila, da mi ne izpolni moje materinske želje in da mi ne pošlje vsaj enega otročička! — Toda greha ne najdem, čeprav sem že vse svoje življenje preiskala!«

Tudi graščak je kopal po svoji duši in ko se je spomnil one vražje pogodbe s samim zlodjem, je spoznal svojo krivdo in vedel za svoj strašni greh: za denar in bogastvo je bil prodal svojo dušo ali pa dušo kogar koli iz svoje bodoče družine... Stresel se je že ob sami misli, če bi zlodej zahteval dušo otroka edinca, če bi ga dobila. Tega se je silno bal in si na skrivaj celo želel, da bi rajši ostala brez otrok...

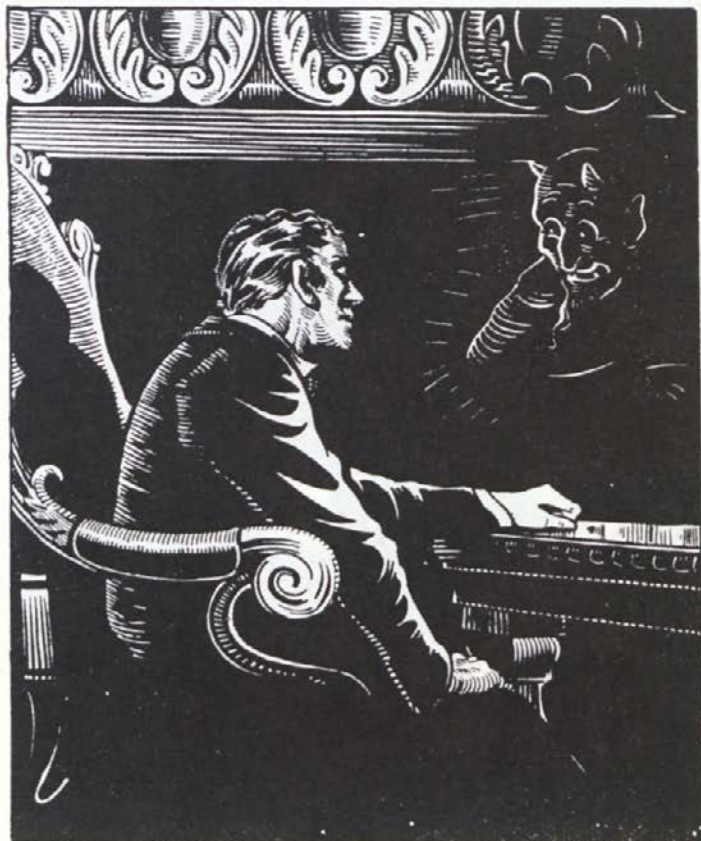
V ušesih so mu znova zazvenele porogljive zlodjeve besede o sreči in o pogodbi za prodano dušo. Zavedel se je svoje grešne krivde in zato rajši molčal, da se ne bi z vzdih in žalostnimi vzkliki izdal svoji ženi. Tudi pogledati se je ni upal, ker že njegov pogled bi ga lahko izdal.

Žalostna žena pa se je v sili spomnila božje Matere in v duhu zagledala njeno romarsko cerkvico vrh pohorskih planin; roke je sklenila in dejala:

»Na pohorski planini je Marija in k njej se v sili zatekajo ubogi drvarji. Ona jim vedno pomaga; tako trdijo vsi, in zato jo kličejo — Drvarka Marija... Na Velike maše bo Drvarka Marija gođovala in takrat pojdem k njej na božjo pot tudi jaz, z edino željo in veliko prošnjo, da mi pri ljubem Bogu izprosi vsaj enega otročiča. Drvarka Marija me bo uslišala, saj je božja Mati, ki je za svojega Sina toliko pretrpela! — K njej poromam in se ji potožim!«

Ona se je zdaj trdno odločila iti na božjo pot.

Grašćak pa je tudi po tem ženinem sklepu še kar naprej zakrknjeno molčal. Odšel je brez besede v svojo sobo ter se pogreznil v naslanjač pred odprtim ognjiščem.

V njegovi duši je divjal strašen boj; naj li svoji ženi prizna svoj veliki greh, se ga izpove ter se reši dušeče more, ki ga tlačí noč in dan; ali pa naj se še dalje muči sam. Ne more še...

Iz teme se mu prikaže režoči se obraz zlodjev kot bi ga opominjal, naj ne pozabi vražje pogodbe glede že prodane duše; saj pogodba je bila napisana in podpisana z njegovo srčno krvjo in je zato veljavna za vse večne čase pred njima in pred vsakomur!

Bližal se je god Drvarke Marije, dan Velikih maš.

Na predvečer Velikih maš je hočka graščakinja šla sama v grajski hlev in svojemu konjarju naročila, da ji naj jutri zarana osedla belega konjička, ker jahala da bo na pohorsko planino k Drvarki Mariji na božjo pot.

Ko je vstalo praznično jutro in so v jutranjem svitu zagorele belčke cerkvice kot velike rdeče vrtnice sredi zelenih planin, se je graščakinja od moža poslovila ter odšla. Na dvorišču jo je že pričakoval hlevar z belim konjičem ter ji pomagal v sedlo.

Pri oknu pa je stal njen mož, ki je rajši ostal sam doma, kakor pa da bi šel z njo na božjo pot k Drvarki Mariji.

Hočka graščakinja je z roko pomahala svojemu možu v slovo, potegnila vajeti, spodbodla belega konjička in že sta zdirjala proti severu. Prebujajoči se gozd je žarel v jutranji zarji; bil je globok, lep in velik, pravljichen gozd, kakor bi si ga bila gora pravkar potegnila nase in se nato ponosno dvignila iznad nočnih dolinskih meglic. Pohorski gozd je žarel kot jutranji šopek, ki ga gora poklanja Drvarki Mariji za god.

Grajska jahalka je zavila v globok klanec, pohorsko globačo, in po njegovem lapornatem dnu so odmevale stopinje njenega belega konjička. Nad njima pa se je spenjala zelena streha pohorskega gozda, nad katerim je žarelo praznično jutro Velikih maš.

Ko pa sta prispela na gozdni kolnik, se je konjiček ustavil in grajska jahalka ga nikakor ni mogla spraviti z mesta. Konjiček je stresal belo grivo, zahrzal in spregovoril:

»Če si namenjena k Drvarki Mariji na božjo pot, ti svetujem, da tukaj razjahaš in greš po tej strmi romarski poti peš! Tudi Drvarka Marija stopa bosa preko teh drevesnih korenin, grč in klančnega kamenja, kadar gre obiskat Črnogorsko Marijo in kadar se zopet vrača od nje s Črne gore na zeleno planino, v Drvarijo. Tukaj se sezujejo vsi domači in tuji romarji ter božjepotniki; od tod gredo bosi v romarski procesiji do Marijine cerkvice!«

Konjiček jo je gledal, čakajoč njenega odgovora.

Hočka graščakinja je pazljivo poslušala svojega konjička ter naposled sprejela njegov nasvet: ob sedlo je obesila vaji, konjička pohvalno potrepljala po vratu in skočila na gozdna tla.

»Prav, konjiček moj, da si me na to opozoril!«

Sedla je na štor, si sezula čeveljčke ter jih privezala ob sedlo in se bosonoga podala na božjo pot preko kamenja in pečevja. Čez pot so ležale odrte korenine in grče, polne smolnate rose, kot bi na njih bile obvisile romarske solze.

Za njo pa je peketal njen konjiček, veselo hrzal in v jutranjem hladu stresal svojo belo grivo.

Romarska pot se je začela.

Praznični gozd se je že prebudil iz planinske noči; med vejami so razobešene pajčevinaste mreže bile ulovile nočno roso, ki jo je jutranja zarja barvala v čudovite bisere; te bo nato zlato sonce gredoč pobralo in odneslo Drvarki Mariji kot svoje darilo za god: biserni rožni venec.

Za grajsko romarko stopa konjiček skozi božjo tišino planinskega smrekovja in hojevja.

Kar se belec pri srebrnoigličasti smreki ustavi, si rjeno deblo malo ogleda, zadovoljno prikima, nato pa s kopitom odbije od debla kos rjave skorje in ga potisne pred svojo gospodarico.

»Gospodarica moja, poberi tole!« ji veli.

Graščakinja ga je radovedno opazovala; nato se je sklonila in pobrala oni kos smrekove skorje, ter belca vdano vprašala:

»Kaj mi boš zopet svetoval, konjiček moj dragi?«

»Gospodarica moja!« je začel konjiček. »Šla sva na božjo pot k Drvarki Mariji; k njej se zatekajo pohorski drvarji in žagarji, planinski kmetje z bajtarji, hlapci in deklami ter pastirji. K njej romajo božjepotniki iz vseh krajev ob srebrni Dravi ter z njenih Polj in Dolin. Vsi ti, bolni in zdravi, ubogi in bogati, srečni in v sili, ji razodevajo svoje želje ter ji odpirajo svoja srca, kakor se rdeče vrtnice odpirajo rosnemu soncu, da pobere iz skrbečih se src vse muke in boli.

Grajska romarka ga je s tiho zbranostjo poslušala in mu zaupala svojo pobožno misel:

»Tudi jaz ji odprem svoje srce, da bo v njem videla mojo veliko, sveto željo; rada bi dobila sinčka! Poprosim jo za to, kar v srcu nosim!«

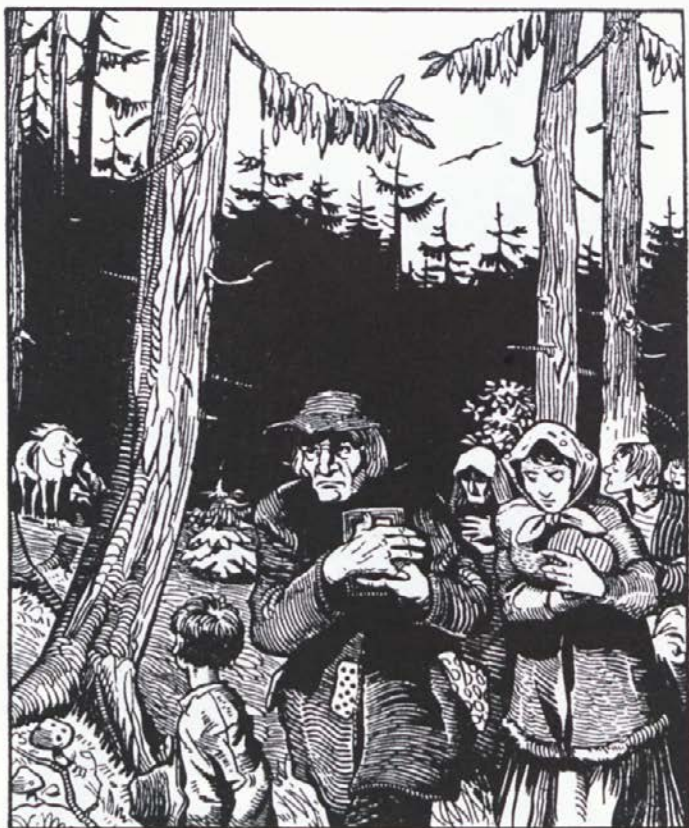
»Pohorski in poljanski romarji, podravski in goričanski božjepotniki pa že na prsih nosijo, za kar v srcih prosijo: iz lipovine in skorje izrezljane like, upodobljene želje, ki jih polagajo k njenim nogam. V tole skorjo vreži tudi ti svojo srčno željo, materinsko prošnjo, ter jo položi k njenim nogam. Ko potem Marija zvečer pregleduje romarska srca, uslišuje prošnje in želje!«

Hočka božjepotnica je svojega konjička pobožala v zahvalo za njegov nasvet, prijela za vajeti ter ga odpeljala z gozdne poti za gost igličast mlaj. Tam je našla gorsko zatišje, božji mir pohorskih gozdov in v tem zelenem zavetju je tiho opravljala svojo jutranjo molitev k Drvarki Mariji, ki danes goduje.

Sedla je nato na smrekov štor, poiskala žepni nožek ter z njim v rjavo skorjo vdolbla materinsko željo in vrezala svojo srčno bol ter šepetajoč molila:

»Ljuba Drvarka Marija, usliši tudi mojo prošnjo! Brez sinka sem tako strašno nesrečna! Izprosi mi pri ljubem Bogu vsaj enega otročička!«

Konjiček pa je tedaj zahrzal in z ušeci strigel; lovil je nerazločno mrmranje, ki je priplavalo skozi praznični gozd in gozdno tišino; tiho govorjenje je naraščalo in prihajalo vedno bliže.

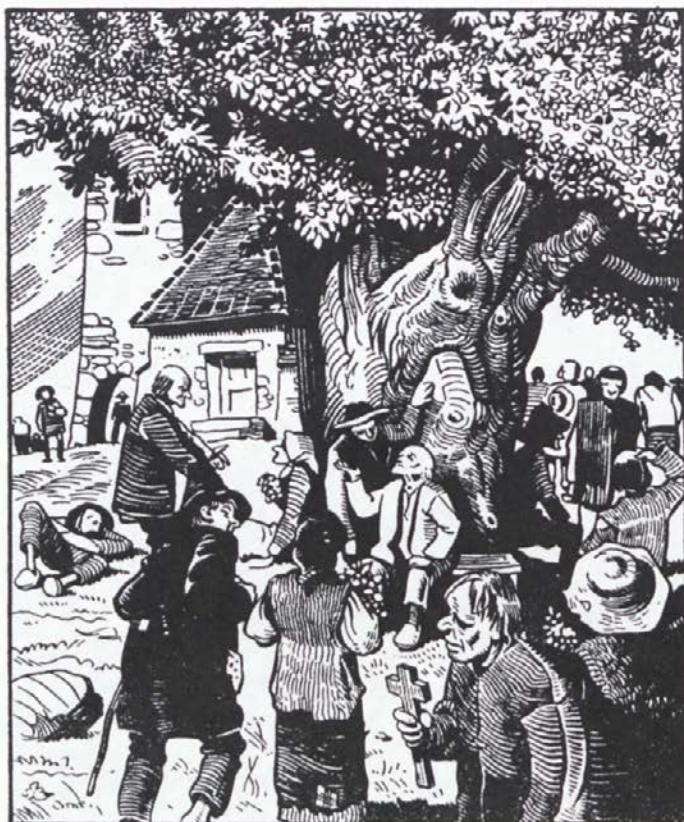
Ko se je hočka graščakinja vzdramila, je tam na romarski stezi zagledala pohorske in dolinske božjepotnike, moške, ženske in otroke. Vsak je na prsih stiskal svojo upodobljeno prošnjo in srčno željo: bili so leseni voliči, kravice in telički, ovce z jagnjiči, svinje s prašički; da bi pri živadi imeli srečo. Drugi so v lesena srca vrezali prošnje za ljudi; da bi bolni ozdraveli, ostali zdravi, da bi stari še dolgo živeli; da bi jim varovala žitna polja in zoreče grozdje vinskih goric.

Ko je hočka graščakinja zrla to prošnjo procesijo, se ji je zdelo, kot bi bila skozi praznični gozd šla goreča srca s skrivnostnimi plamenčki; vsa ta zmučena srca da si Drvarka Marija nabira v svoj živi rožni venec.

Šele zdaj je, prvič v svojem življenju, spoznala, da je na tem svetu mnogo gorja in množica nesrečnih; ko je njeno srce zaslutilo tudi trpljenje drugih prosilcev in prosilk, ki romajo tam po božjepotni stezi, je bila manj nesrečna.

Zdaj je svojo davno željo, vrezano v rjavo skorjo, stisnila na nemirno srce, vstala in se pridružila romarjem; v množici nesrečnih je čutila, da ji je srce laže. Potolažena je stopala v tej planinski procesiji.

Pod kopastim vrhom se je na zeleni planji belila romarska cerkvice Drvarke Marije. Pred njo je rastla večstoletna lipa; o njej so drvarji pripovedovali številnim romarjem in božjepotnikom, da je bila vsajena nad velikim, zlatim zakladom, ki so ga pohorski verniki zakopali pred roparskimi Turki. Doslej ga še nihče ni mogel izkopati...

Pod to starobajno lipo in okrog po cerkveni planji so prosiли berači z beračicami, postajali drvarji, žagarji in vozniki, pohorski steklarji in oglarji, dravski splavarji in lesarji. Vsa ta pisana množica je vrvela okrog romarske cerkvice Drvarke Marije, se pozdravljala in pogovarjala.

Srebrni zvon pa je klenkal in vabil k veliki maši.

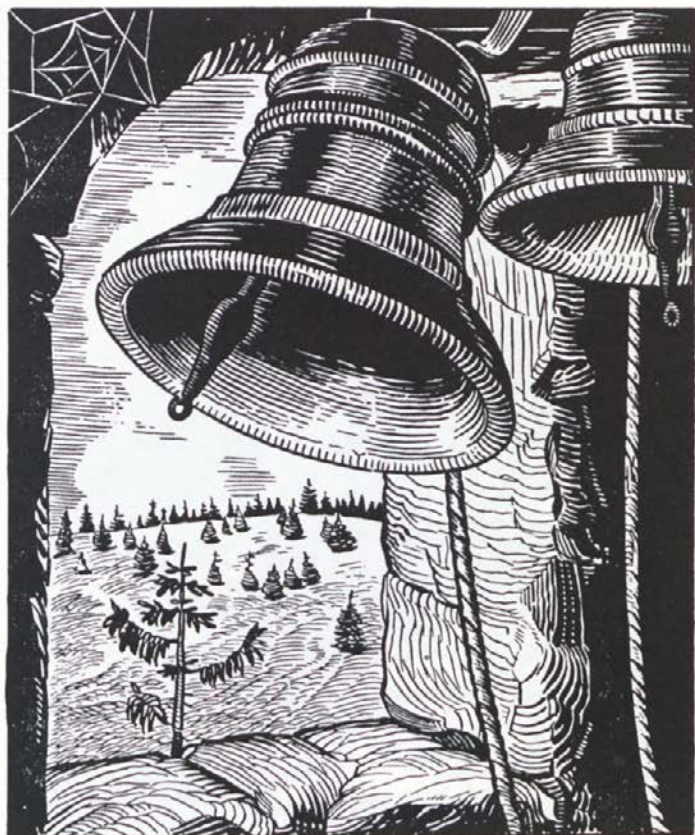
Skozi božjo vežo so v Marijin hram vstopali romarji, počasi, pobožno. Sredi cerkve se je že zibala klečeča vrsta zdaj na desno, zdaj na levo; božjepotniki ter romarji so na kolenih drsali po zemljastih tleh počasi naprej, kot bi jih bila nevidna roka skrivnostne pletilke vpletala v živ venec prosilcev in prosilk ter ga vlekla okoli Marijinega prestola. K njenim nogam so polagali šopke planinskih rož, ki bodo med mašo Mariji v okras, nato pa ljudem v čudežno zdravilo, ter se ji proseče zazrli v njene sinje oči.

Ona pa je s svojo nežno ročico segla vsakomur v srce in iz njega pobrala vse bridkosti življenja, vse moreče skrbi, da so romarska srca v potolaženosti srebrno zapela.

Medtem pa je stari cerkveni ključar v zvonici odklenkal z najmanjšim zvonom; njegove žuljave roke, vajene kmetovanja in lesovanja na zeleni planini, so zdaj zadržale nemirno vrv; nato pa je pomignil v odprto božjo vežo. Drvarčki so se vsuli v zvonico in se obesili na vrvi ter pozvonili skupaj z vsemi zvonovi.

Stari cerkovnik pa je po vsej romarski cerkvi počasi prižigal številne sveče; njih goreči jezički so v dišeči omami plamenčkali zdaj sem zdaj tja, kakor so se v romarskih srcih nagibale zaupne prošnje tja k Drvarški Mariji. Tedaj je pristopil k oltarju planinski župnik in vsa cerkev je zapela zahvalno pesem hrepenenja pri veliki maši sredi planin.

Cvetlični šopki v romarskih rokah — ta živ vrtiček — so dišali po belih lilijah, po rajsko lepih vrtnicah in rezedi, po rožmarinu, nageljčkih in roženkravtu, po zdravilnih planinskih rožah in po odtrganem smrečju. Ta dišeča omama se je spojila z vonjem gorečih sveč, kot so se spojila goreča srca, trepetajoče duše ter valovile okrog Kraljice naših planin. In romarski mašarji so peli, molili, prosili.

Sredi velike maše je največji zvon pozvanjal k povzdigovanju; njegov bronasti glas je poskočil čez pohorske planje, kope in vrhove k svojim sosedom ter jih povabil h godovanju Drvarke Marije. Tedaj so se po vseh pohorskih cerkvah zamajali vsi zvonovi kar sami od sebe, odzvanjali in zatrjančili.

Med veliko mašo je pred Drvarko Marijo na kolenih pripolzela tudi hočka graščakinja ter ji k nogam položila svoje srce v tihi molitvi:

»Z mozem imava dovolj zemlje in bogastva, le prava sreča se najine graščine izogiblje kot bi bila prekleta in zakleta, da vanjo vstopiti ne sme. Jaz pa te prosim za tole srečo: pri ljubem Bogu mi izprosi vsaj enega otročička, sinka, pa čeprav bi bil siromaček, trdoglavi norček! Kljub temu ga bom srčno ljubila. — Če ga dobim, naj bo moj in tvoj: meni v srečo in veselje, tebi pa naj služi, ko odraste... Če bi mu pa jaz umrla, te prosim, bodi mu ti druga mati!«

In cerkev je pela, zunaj pa so doneli daljni zvonovi...

Drvarke Mariji se je grajska prosilka in molilka zamislila v dno srca; njene sinjemodne oči so zasijale tako živo, da je njih odblesk prešel na prosilkine oči in iz njih v njeno ubogo srce. Tedaj je Marijino srce odgovarjalo njenemu:

»Tvoja prošnja, kakor si jo izrekla, bo uslišana: dobila boš otroka, sinčka ubogega, nedolžnega norčka trde glave... Šele tedaj boš čutila, da je biti mati — trpljenje, in spoznala, da je materino trpljenje najvišja sreča! — Dečku bom druga mati in varovala ga bom pred zlim duhom!«

Graččakinja se ji je vsa v solzah zahvaljevala iz dna srca.

Po sveti veliki maši je hočka graščakinja, vsa potolažena in srečna, zapuščala božji hram Drvarke Marije.

Medtem pa so v cerkvi belo opletene nosilke dvignile le-seni prestol; Drvarka Marija je šla v procesiji iz cerkve, za njo pa romarji in božjepotniki. Ko so opletene nosilke prinesle Drvarko Marijo na zeleno planjo med srebrne smreke in temne jelke, je stari gozd molče stal, mlaj pa se je sklonil do tal. Drvarka Marija je hodila med svojimi ljudmi in gozdovi ter se smehljala.

Po planinski procesiji je hočka graščakinja odvezala svo-jega konjička in ga zajahala. Vrnila se je vsa žareča od zado-voljstva ter pohitela čakajočemu možu naproti z radostno no-vico: »Drvarka Marija mi je obljubila, da bo moja prošnja uslišana!«

Po Velikih in Malih mašah se je temnozeleni pohorski gozd pisano obarval; divje češnje so zagorele krvavordeče, bukovje je vpilo z neba jutranji žar in večerni odsvit, tankolase breze pa so se odele z zlatorumenim listjem. Jesenska megla je pisani gozd poparila s slano, nočni vetrovnik pa je s krošenj pometal umirajočo jesen. — V božičnem mrazu si je belo Pohorje obleklo zimski kožuh in ga shranilo šele, ko je nanj iz dolin počasi stopala zmladlet s češnjevimi cvetovi v rokah. In mladlet je v hočko graščino prinesla sinčka ter ga položila v mehko ležišče.

»Da bi ti pomladni cvet bil najina sreča skozi vse življenje!« sta ob njem hrepeneče želela presrečna oče in mati.

V njuno veliko radost je sinko s prvim letom že shodil ter nameril svoje prve korake v svet; po grajskih vrtovih, po belih stezicah ga je zanašalo njegovo prvo leto. Rad se je igral s svojo srečno materjo, ki ga je ljubeče vodila med cvetlične gredice in rožne grmiče, s katerih so odletevali rumeni, živi lističi — pomladni metuljčki. Kadar se je prestopil za temi letečimi lističi, je njegova mati stala kot kip otrple sreče.

Prvo leto je sinku odprlo tudi usteca in zganilo jeziček, da je spregovoril prvi besedi: »Oče, mati!«

Toda šele drugo leto je znova spregovoril drugi dve besedi: »Drvarka Marija!« — Te štiri sladke besede je znal govoriti v prvih dveh letih — in nič več...

Njun sinko je s tremi leti zrastel kot mlada trava, tako da bi ga lahko vsak oče in vsaka mati bila iz srca vesela. Imela sta ga tudi rada, vendar je njuno ljubezen in veselje do njunega otroka kalila sinkova duševna zaostalost in nerazvitost.

To je očeta začelo razburjati in često se je tako živčno razvnel, da je nad sinkom kričal:

»Že tri leta si star, a govoriš še vedno le prve štiri besede: oče, mati, Drvarka Marija! — Kaj bo neki s teboj?«

»Ne kriči nad nedolžnim otrokom! Počakaj in potrpi!« ga je žena prosila ter v grenkih solzah tolažila sebe in njega, da se bo otrok tudi duševno še razvil, kakor se je telesno.

Toda graščak se s časom ni dal pomiriti in prepričati, tem manj, ker je sinko imel zdaj že štiri leta, a je še vedno izgovarjal samo prve štiri besede: oče, mati, Drvarka Marija!

»Z leti raste tudi njegova norost in najina sramota. Mar naj trpim, da se mi bodo pastirji in hlapci smejali, se z mojo nesrečo zabavali, zasmehovali norega sina, ki naj bi postal moj dedič?« je mož divjal po sobani. Nato pa je pograbil norega sinčka in ga sunil prednjo: »Če nimam zdravega sina, ne maram niti tega! Nič več ga ne maram gledati in ne imeti pri sebi! Napravi z njim, kar hočeš, le v gradu ga ne smem več videti! Daj ga tvoji Drvarki Mariji ali pa ga naj vzame hudič! Meni je to prav vseeno!«

Žena je padla pred možem na kolena in ga jokajoč rotila ter prosila:

»Ne kolni, ne preklinjaj, da pravični Bog še tebe ne kaznuje! Mar ni že dovolj, da nama je poslal siromačka, bednega norčka? Vse dni in noči sem premišljevala svoje življenje, če bi morda zasledila greh, zaradi katerega me Bog tako tepe; toda nisem ga našla! — Ali si morda ti kdaj vedé ali nevedé kaj zagrešil? Ali nisi morda ti kriv?«

Ta ženina vprašanja pa so moža tako zbudila kot bi mu srce bila ovila s trnjevim vencem; stegnil je roko in bruhtil:

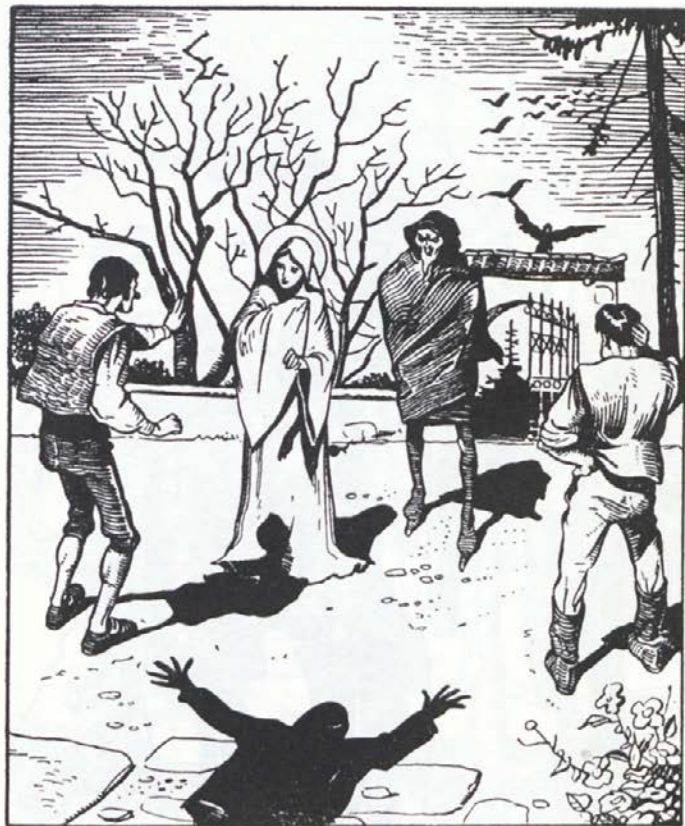
»Ali sem ga jaz izprosil pri oni Drvarki Mariji? Ti si kriva, ker si si takega norca in trmoglavca izprosila!«

»Rada ga imam, kakršen je že!« je dejala odločno in vstala ter se s prezirom obrnila od njega vstran. Sicer je tudi ona že zdavnaj s krvavečim srcem spoznala, da sinko raste le na telesu, njegov duh in razum pa ostajata v temi nerazvita. Toda njeno materinsko srce ga je ljubilo tembolj.

»Ti si kriva in tvoja Drvarka!« je divjal dalje in preklinjal. »Zdaj pa res ne bo iz tega otroka ničesar drugega ko drvar, nori drvar, ali pa zabit pastir! Še dobro, če ne bo še za pastirja ali drvarja prenor! Če njega samega ne spraviš vstran iz graščine, se še ti izgubi z njim vred, kamor koli! — Naj vaju vzame Drvarka Marija ali pa zlodej!«

Stopil je jezen k oknu in videl na dvorišču prizor...

V tem trenutku sta bila skozi zidna vrata stopila na grajsko dvorišče dva čudna popotnika: bela žena in zeleni možak. Ko ju grajski hlapci zagledajo, se vprašujoče spogledajo in ker ju nihče ni poznal, ju ustavijo in vprašajo:

»Kaj iščeta tu, tujca?«

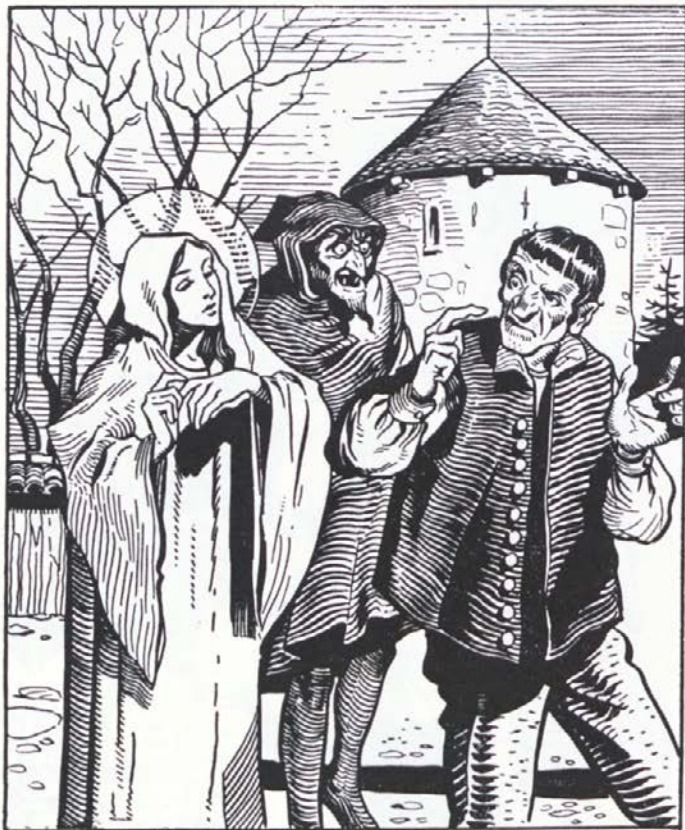
»Graščakinja me je v svojem srcu klicala na pomoč!« je dejala bela žena in odločno stopila pred hlapce.

»Mene pa je klical graščak!« se je pobahal zeleni možak in se samozavestno razkoračil.

»Kdo pa sta prav za prav?« so ju hlapci vprašali.

»Sem Drvarka Marija s planine.«

»Jaz pa zeleni lovec iz pohorskega gozda!«

Grajski hlapci pa so hoteli vedeti še vzrok njunega prihoda; če sta ju graščaka res bila poklicala k sebi, morata že vedeti, zakaj in čemu!

»Seveda vem, zakaj sem prišel!« se je odrezal zelenec.
 »Po dušo norega graščakovega sina!«

»Prišla sem po materinega siromačka!« je rekla žena.
 Stari grajski hlapec ju zdaj pelje čez veliko dvorišče.

»Nu, prav! Kar za menoj, pa si ga vzemita in odnesita kamor koli; si mi vsaj ne bo treba naprtiti velikega greha! Graščak mi je že ukazal, da ga moram spraviti v gozd, in če ga tam ne raztrgajo volkovi, potem bi ga moral jaz sam spraviti s sveta!«

Za hlapcem sta Drvarka Marija in zlodej stopala vstric po stopnicah polževkah in v prvem nadstropju sta vstopila v prostorno sobano, kjer je bila zbrana vsa družina, graščak, mati in dečko.

»Ta bela drvarka in ta zeleni lovec trdita, da ste ju zaradi vašega sina klicali!« pokaže hlapec na prišleca.

»Res je! In lepo je od vaju, da sta prišla!« se ju je graščak silno razveselil. Nato je zgrabil sinčka za ročico ter ga vlekel za seboj, stopajoč proti njima, da bi jima izročil svojega norega sina.

Ta pa je k materi stegoval svoji drobni ročici in presunljivo klical na pomoč: »Mati, mati, mati!«

V tem pa se je graščakinja pognala proti svojemu trdosrčnemu možu, mu s silo iztrgala sinka iz rok, ga stisnila k sebi in se zgrudila ob njem na kolena:

»Ne sramoti se pred Drvarko Marijo! Ne prizadeni mi te sramote in tolike žalosti, zakaj, če mi vzameš otroka in ga izročiš temule zlodeju, mi ni več živeti! Pusti mi ga in slovesno ti obljubljam, da odidem z njim stran od tebe in te nesrečne graščine, čeprav bi morala jaz, hočka graščakinja iti kot dekla delat na polje, v gozd, v vinske gorice! Samo, da mi pustiš sinka, ki ga imam kljub njegovi norosti iz srca rada! Moj je in zato ti ga ne dam več!«

Ubogi sinko se je je oklenil z vso močjo in zajokal.

Zdaj šele je graščak podivjal in kričal nad njo:

»Če ti ne bi mogla preživeti te sramote, da dam tvojega sina, norca in bedaka v rejo drvarki ali pa temule lovcu zelencu, potem tudi jaz ne prenesem več te sramote, imeti pri sebi takega sina, ki ne bo nikoli hočki graščak in ne pameten človek! Naj postane drvar ali pa nori lovec, meni je to vseeno!«

»Saj si tudi ti bil le pastir, hlapec, ki sem ga šele jaz naredila za graščaka!« mu je očitala skrušena žena.

»Pričakoval sem teh dveh polen; pastir, hlapec! — Da pa sem poplašal tvoje dolgove in te iz milosti vzel za ženo, to si pa že pozabila?«

Planil je k njej in sinka surovo iztrgal iz njenega objema.

Drvarka Marija je sočutno zrla na klečečo hočko graščakinjo, tepeno mater; zlodej pa je z žarečimi očmi prežal na svoje obljubljeni plačilo — dušo nekoga iz graščakove družine. Ko pa je razjarjeni graščak, podivjani oče, surovo sunil norega sinka pred njiju, kričoč, da si ga naj vzame kateri koli in si ga odnese kamor koli, je zlodej planil kot jastreb na svoj plen. Toda še urnejša je bila Drvarka Marija; zgrabila je otroka in si ga stisnila v svoje naročje.

»Odslej je moj!« je zabrusila zlodeju v obraz. Prestrašene norega sinka pa je tolažila, naj se le nikar ne boji, ker zdaj je pri njej in pri njej tudi ostane.

»Mati Drvarka Marija!« je vzkliknil sinko ter jo objel.

To pa je zlodeja strašno razburilo; nad tresočim se graščakom se je zdaj znesel, mu grozil in zijal:

»Zakaj si to žensko poklical? Če si me takrat k pastirskemu ognju poklical samega, bi me bil lahko tudi sedaj! — Seveda, ubogega hudiča je lahko prevariti in ogoljufati, si si takrat mislil kot si misliš sedaj. Toda mene ne boš! Zmotil si se, prekleto zmotil, če si si mislil, da sem ti zastonj dal denar, bogastvo in vražjo srečo! Dal mi boš dušo, dal, kot stoji v najini pogodbi, ki še vedno velja, saj si jo podpisal s svojo krvjo, s srčno krvjo! Ne boš me prevaral ne, čeprav sem le ubogi hudič, pohorski zlodej!«

In udaril je s kopiti ob tla, da se je grašččina stresla.

Pri tem zlodjevem izbruhu in jezovitem napadu na hočkega graščaka, je graščakinja sprva odrevenela in od groze onemela, nato pa je planila pred svojega moža, ki se je zvijal kot črv v cestnem prahu:

»Zdaj razumem, zakaj naju je pravični Bog tako udaril; sprva, da nisva imela otrok, nato pa s temle nedolžnim siromaćkom! Zdaj vem, da si ti kriv najine nesreče, božje kazni! Ti, ki si za denar prodal zlodju svojo dušo!«

»Da, prodal mi je tedaj dušo kogar koli iz svoje bodoče družine! Da! — Če pa zdaj ne dobim otroka, bom prišel po njegovo dušo, ker jaz se bom pogodbe točno držal!« je zagrozil prevarani zlodej in nato kot črn oblak planil iz graščine.

Grašček se je v hipu zavedel strašne nesreče in je pri priči planil za njim na dvorišče ter kričal:

»Počakaj malo, da se zmeniva zaradi pogodbe!«

»Nič več se ne menim! Po tvojo dušo pridem, pa bo vse natančno po pogodbi!« mu je odrjul zlodej ter s svojimi petami tako udaril po tleh, da so v oknih popokale vse šipe, s strehe so popadali strešnjaki in žlebnjaki. Nato se je za njim črno pokadilo in zlodej je zginil v pohorsko goščavo.

Sredi pepelnatega dima so vsi odreveneli in od groze obstali kot ukopani kipi groze: graščak je strmel v gozd, hlapci so se križali, najstarejši med njimi pa je molil, da bi jih Bog varoval pred hudičem.

Hočko graščakinjo pa je vse to moževno početje tako razburilo, da je strta pokleknila pred Drvarko Marijo:

»O, Drvarka Marija, ti mi sinka varuj!« Njeno srce je bilo tako polno žalosti in sramote, strahu in groze, da se je zgrudila mrtva na tla pred Drvarko Marijo.

Sinko je bridko zajokal in jo zdaj zaman klical, stiskajoč se k beli ženi, Drvarki Mariji. Ona pa je pokleknila k mrtvi materi in ji obljubila:

»V romarski cerkvisi sredi drvarije si me prosila, da naj sinku postanem druga mati! Zanj bom kot mati storila vse!«

Marijin sij se je povečal čez mrtvo mater. Po dvorani pa se je razlila čudežna svetloba.

Drvarka Marija je nato njenega sinka odpeljala. Za njima pa je stopala materina duša, ki je z dvorišča krenila v hlev, pristopila k belemu konjičku ter mu pošepetala:

»Konjiček belec! Zdirjaj za Drvarko Marijo in jo ponesi na vrh pohorske planine, ker bi sicer mojega sinka sama pretežko nosila!«

Ko so belemu konjičku odpadle vezi, je veselo zahrzal in jadrno zdirjal iz konjaka čez grajsko dvorišče in skozi odprta zidna vrata. Pod hočkim gradom je Drvarko Marijo in sinka dohitel, se pred njo vzel in ustavil:

»Predolga in prestrma je romarska pot od tod do tvoje cerkvice! Sedita name, da vaju ponesem na tvoj dom!«

Drvarka Marija je vesela sprejela konjičkovo ponudbo; sedla je nanj s svojim sinčkom v naročju.

»Ne bova pretežka?« je skrbeče vprašala konjička.

Konjiček pa je v odgovor veselo zahrzal, udaril s kopiti na zemljo in ji pravil:

»Pred leti sem nosil našo graščakinjo kot romarko k tebi na pohorsko planino. Takrat je nosila v svojem srcu veliko željo in materinsko prošnjo: sinka. Zdaj pa, ko mu je tebe izbrala za mater, je njeno mučeniško srce že mrtvo. Sinku pa si ti postala prava mati!«

Tedaj jih je oblila čudežna svetloba in jih kot morska zvezda spremljala skozi globoke in temne pohorske gozdove.

Konjiček je previdno stopal po pojočih klancih, preko ostrih kamnov in grčastih korenin romarske steze ter ju varno prinesel v visoko drvarijo.

Tam je v leseni kočki živela priletna drvarka. Ko se je pred to drvarsko bajto ustavil, se je okrog njih zbralo polno malih drvarčkov, ki so jih radovedno ogledovali, saj so bili tu tujci tu gori silno redki; le tu in tam je mednje prišel grajski logar zaradi podiranja in drv, včasih pa graščak, kadar je prišel loviti divjega petelina.

Iz svoje kočke jo je tedaj prišla pozdravit drvarka in tako sta si dve materi zrla druga drugi v obraz, vsaka s svojim otrokom v naročju.

Drvarska žena je Mariji zaupno pogledala v sinje oči in jo vprašala:

»Kaj je pa tebe, Drvarka Marija, prineslo k meni v drvarijo?«

»Iščem zavetja pred zlobnimi ljudmi!« Pri tem se je Marija spomnila hočkega graščaka; skrbeče se je ozrla po sinku, nato pa brala v drvarkinih očeh veliko začudenje ter ji rekla: »Da, tudi takšni ljudje so na svetu.«

»Pri nas v drvariji jih ni!« je odbila drvarka. »Sredi teh črnih lesov lesujemo, drvarimo in oglarimo, da skromno in v božjem miru preživimo sebe in svoje otroke. Drug drugemu si pomagamo; zato je med nami prava sreča doma!«

Drvarka Marija je po njenih besedah bridko zavzdihnila:

»Hudo je na svetu, če ni sreče in miru v hiši!«

»Vsi ljudje naj bi živeli tako kot mi drvarji, pošteno in skromno, vedno delavni. Drugače pa naj bi dobri Bog dal žalostnim malo pravega veselja, staršem polne koče otrok, otrokom prave starše, strogega očeta in dobrosrčno mater! Pa bo vsem dobro na tem svetu!« je ženica modrovala.

»Prav misliš in praviš!« ji pritrdi Marija. »Vsakemu ono, česar nima! — Tebi ne manjka otrok in otrokom ne staršev. Vidiš, tale siromaček pa je brez pravega očeta, mati pa mu je danes umrla! Zanj iščem mater skrbnico in drugi dom!« in Drvarka Marija je starko skrbeče pogledala.

Dobri drvarčki se je dečko zasmilil; pristopila je še bliže, se zazrla Mariji v mile oči in ji rekla:

»Pa ga daj meni v rejo! Čigav pa je?«

»Trdosrčni oče ga je zavrnel, mati pa mu je danes od žalosti umrla. Dečko je nedolžni norček, ubogi trdoglavček; doslej si je lahko zapomnil le štiri besede: oče, mati, Drvarka Marija! Toda med tvojimi drvarčki bi se sčasoma že naučil govoriti, ko se mu bo zbistril um in se razvil spomin! — Ali bi ga res vzela?«

»Tebi na ljubo! Saj pri toliko siromakih in pri siromašni skledi eden več, to ni nič čudnega in nenavadnega!« je rekla drvarka in ji ponudila roko.

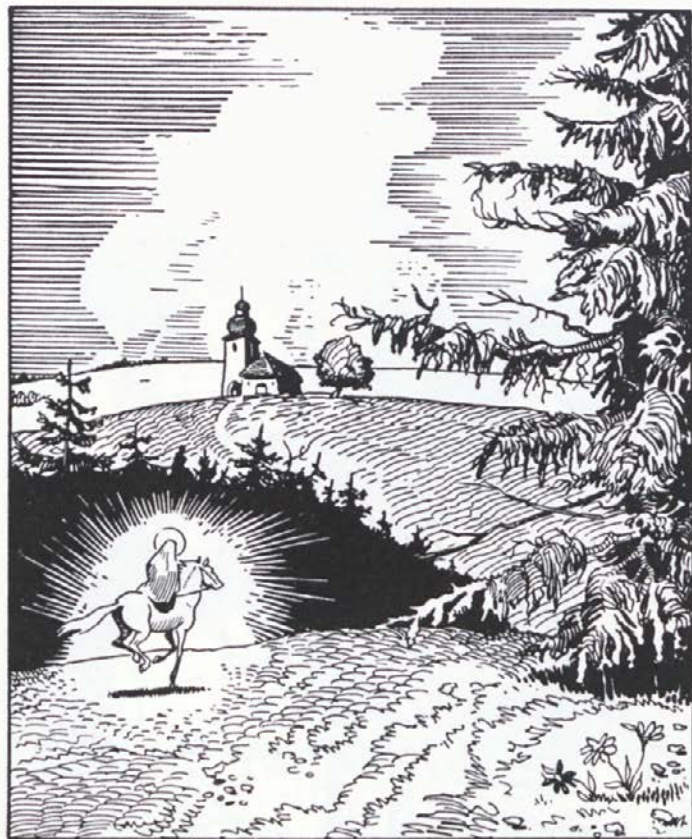
Drvarka Marija se je ponujene roke oprijela, da je laže stopila s konjička na zemljo, nato pa peljala sinka pred seboj.

»Sinko moj, ta ženica bo nekaj časa zate skrbela. Jaz pa te bom prišla obiskat, da te česa naučim!« mu je rekla.

Sinko je šel rade volje k prijazni drvarki; drvarčki so ga takoj radovedno obstopili in že so ga odpeljali v drvarsko bajto, v njegov drugi dom.

»Dam ti ga torej v rejo. Imej ga kot imaš svoje!«

Drvarka ji je seveda takoj obljubila, da bo njen sinko pri njej kot doma, da bo imel vedno dovolj drvarskega močnika iz moke koruznice in krompirja, da ne bo nikoli lačen in ne raztrgan, a tudi nikoli brez dela.

Marija je bila glede vsega tega zelo zadovoljna in vesela: »Vedela sem, da si dobrega srca in da ti ga lahko mirne duše zaupam. Njegova dušica naj ostane snežnobela kot je bila čista doslej! V glavicu pa se mu naj razbistri nora pamet! Kot njegova mati želim, da naj postane planinski pastirček, ovčar! Čez nekaj let pa pridem ponj in ga odpeljem...«

»Bodi mirna in zanj brez skrbi, Drvarka Marija!« je stara ženica zagotavljala.

Zdaj se Marija od ženice poslovila, sede na belega konjička in odjezdi zadovoljna iz samotne drvarije proti svoji cerkvi na vrh kopaste planje, vsa oblita z lučjo, kot bi potovalo samo zlato sonce po pohorski zemlji.

Na cerkveni planici se beli konjiček sam od sebe ustavi. Drvarka Marija je stopila na tla. Z nežno roko ga je potrep-ljala po vratu, po glavi pa ga pobožala:

»Si bil že priden, konjiček moj! In hvala ti!«

Konjiček ji je v odzdrav veselo zahrzal ter oddirjal po romarskem klanecu navzdol proti svojemu domu, hočki graščini.

Drvarka Marija pa je šla skozi božjo vežo in počasi sto-pala proti svojemu prestolu, vsa bela kot deviški sneg pohor-skih planin v zlatem soncu.

Skozi okno je lila nebeška luč ter ji njen ljubi domek bajno razsvetlila, kot bi se bilo odprlo samo nebo. Zadovoljno je sedla na svoj skromni prestol sredi src in cvetja.

Graščakovega sinčka pa so oblekli v hodno srajčko in raševinaste hlačke, na noge mu privezali javorove cokle, da bi jih ne izgubil, ter mu dejali, da je za pastirja ovčarja že kar dober. Prvo leto je pasel z drugimi pastirji po golih planjah, gozdnih fratah in zelenih golarnah in kmalu se je krotkih ovac tako privadil, ovce pa novega pastirčka, da nihče drug drugega ni nikdar izgubil.

Ko so po posekanih fratah zorele maline in se je med njimi modril pohorski cipruš, ga je prišla na pašo obiskat njegova druga mati, Drvarka Marija.

Pastirček se je je silno razveselil in stekel k njej.

»O, mati, Drvarka Marija!«

Drvarka Marija pastirčka radostno objame; nato sede na smrekov štor sredi planinskega pašnika, ga vzame k sebi v naročje in ga boža, milo mu govoreč:

»Moj siromaček, norček ubogi, ki poznaš le štiri besede: oče, mati, drvarka, Marija! Prvih dveh, tako sladkih besed, ne moreš reči nikomur, drugi dve pa le tvoji skrbnici in meni. Na tem božjem svetu je pa še toliko stvari in reči, ki jih še ne poznaš, ne pojmuješ, ne veš jim niti imena!«

Poljubila ga je na vdane ji očke in usteca, ušesa pa je z nežno roko pobožala, preseč ljubega Sinka, da mu razbistri noro pamet, da bo videl in slišal ter znal za njo govoriti besedni zaklad, ki je v njem še spal in čakal.

In zgodil se je čudež; pastirček je z lahkoto ponavljal vse nove besede za božjo materjo in sveto učiteljico.

»Poglej, sinko moj, te bele ovce in drobne jagnjiče! Te leto in dan zelene smreke in jelke! Nad nama, nad ovčjim tropom, nad planinami in pašniki pa je modro nebo z belčkimi oblaki in zlatim soncem!« mu je kazala Drvarka Marija. »Tudi tvoje očke so nebeško modre, sta kot dve svetli zvezdici, utrgani z nočnega neba!«

Zdaj si je Marijin učenček z lahkoto tudi vse zapisal v spomin, ne pa samo govoril. Toplo se ji je zazrl v materinske oči in dejal:

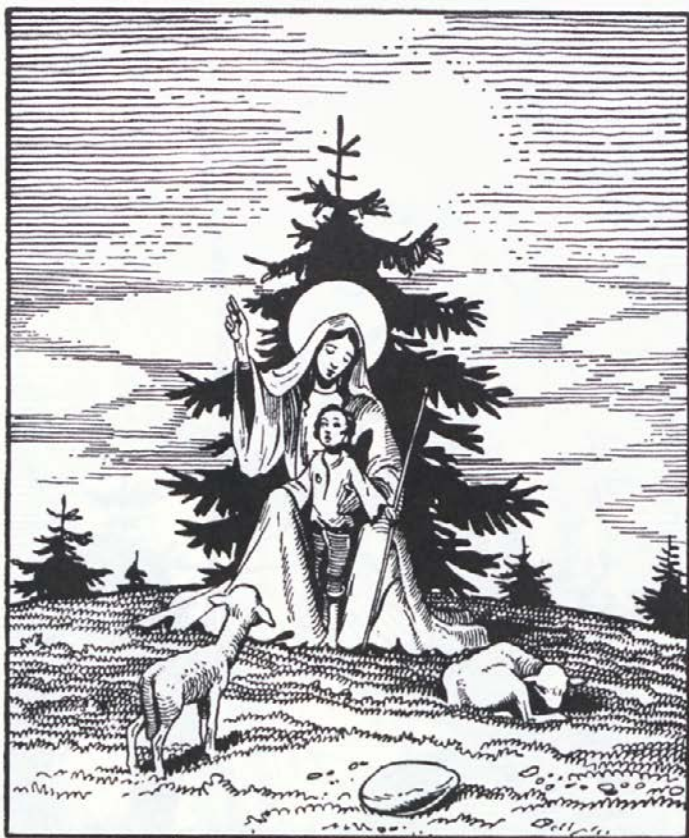
»Drvarka Marija, tudi ti imaš v očeh dve zvezdici!«

Drvarka Marija ga je zdaj še tesneje objela, da sta njuni srci bili kot eno samo, veliko in čisto srce:

»Čuješ, sinko moj, kako nama bije srček, ki je rdeč kot so tvoje ustnice in kot sladke maline, kot je jutranje žarenje in večerni svit neba! — Iz jutranjega svita se rodi zlati sonček, ki potuje ves dan, da prehodi od jutra do večera svojo nebeško pot, ko utrujeno gre v večerno zarjo spat. Ko pa v krvavem žarenju umre, vrže po nočnem nebu srebrni srp z neštevilnimi iskrami; to so mesec in zvezde!«

Pastirček jo je verno in vdano poslušal, ponavljal besede in jih shranjal v svoj besedni zaklad, ki se je večal ter naraščal v pravo bogastvo, ki mu ga je bogatila sveta učiteljica.

Marija pa je nežno nadaljevala:

»V tvojem srčku biva dušica; nežna je kot so mehke jutranje meglice in bele nočne tančice, ki so jih stkale iz mesečine belčke vile. Tvoja dušica naj vedno ostane tako čista, bela! — V sončni zarji prebiva oče nas vseh, Bog oče!«

»Bog oče v nebesih.«

»Pri njem je doma srečna dušica tvoje mamice; vedno je pri Očetu, kot si ti pri meni in jaz pri tebi, moj ljubi sinek!«

»Saj ti si moja zlata mamica in jaz vedno tvoj, Drvarke Marije sin!« jo je objel okrog vratu in poljubil.

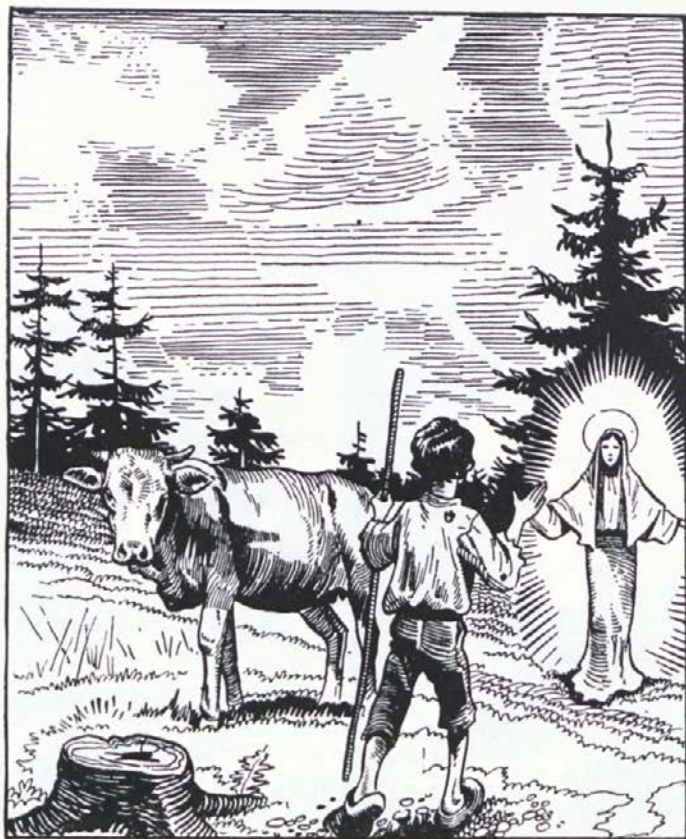
»In moj boš vedno ostal!«

»In moja boš ostala vedno le ti, Drvarka Marija!«

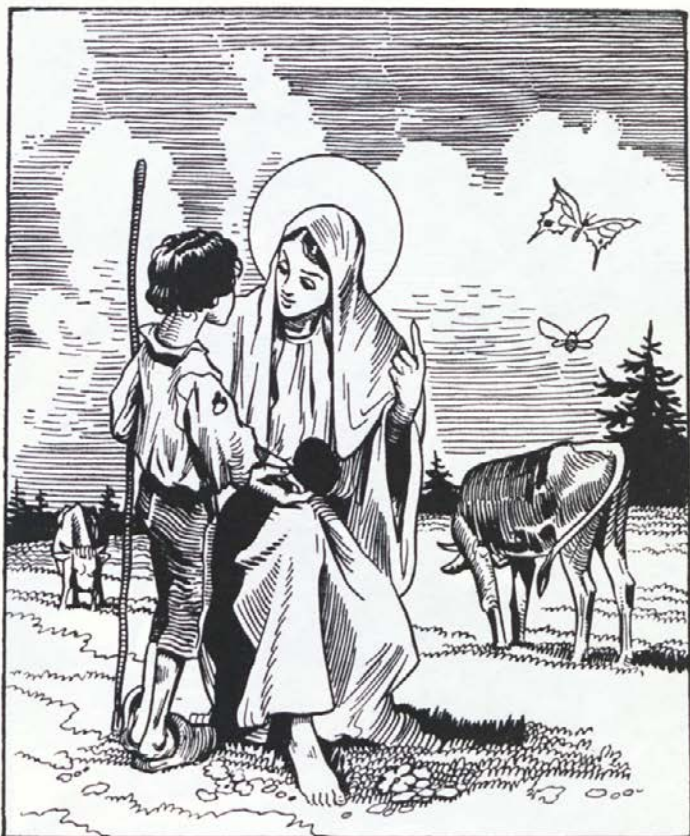
V materinskem naročju je utrujen pastirček sladko zadremal in zasanjal čudovito lep pastirski sen: z neba je padal srebrno bel oblak in na njem je stala njegova mamica, ogrnjena z zvezdnatim plaščem, stkanim iz večerne in jutranje zarje in iz zvezdnega iskrenja; objela ga je in poljubila na rdeče ustnice, na sinje očke, na uho pa mu pošepetala: »Bog oče je Marijino in moja prošnjo uslišal; odslej ne boš več ubogi norček trde glave!« In znova ga je poljubila ter nato na srebrnem oblaku odplavala.

Pastirček se je vzdramil in videl, da za belim oblakom zahaja zlato sonce in da bo treba gnati ovčji trop domov. Pristrčno sta se poslovila in odšla vsak proti svojemu domu.

Planinski pastirček tistega dne, ko ga je na paši obiskala Drvarka Marija, ni mogel pozabiti. Od takrat mu je bila zelena planina z belimi ovčkami vse lepša kot poprej, sinje nebo bolj čisto in modro, toplo sonce bolj zlato, nemirne zvezde z nebeškim srpom še bolj srebrne, jutranje in večerno žarenje neba lepo kot one kratke pastirske sanje v Marijinem naročju, ko je njegovo dušico objela in poljubila materina duša z nebes.

Vse poletne in jesenske dni je nestrpno pričakoval Drvarko Marijo, a je ni bilo od nikoder. Minila je pisana jesen in bela zima, prišla cvetoča pomlad in šele takrat je Drvarka Marija znova pastirčka obiskala.

»Tako dolgo te že ni bilo pri meni! Bilo mi je že kar hudo, ker te ni bilo! — Zdaj pa bodi lepo pozdravljena, mamica moja!« je Drvarko Marijo pozdravil.

»Res, dolgo me ni bilo! — Od takrat se je že eno leto spremenilo, ko sta cvetela travnik in smrekov gozd; po fratnih ržiščih so žele drvarke, po planjah in fratah kosili kosci, ti pa si pasel in zobal mehke maline, brusnične beličke in borovničaste črnice: bilo je poletje. Nato se je listnati gozd napil jutranjega svita in večerne zarje; takrat je bila jesen. Za njo je bil planinski gozd s pašniki snežno bel; bila je mrzla zima, ko si ti sedel na topli peči. In zdaj je pomlad! — Vidiš, to so letne menjave. In eno leto je minulo!«

Pastirček je za sveto učiteljico, Drvarko Marijo, verno ponovil letne menjave, saj je cvetočo zmladet, vroče poletje, pisano jesen in mrzlo zimo doživel že z zdravimi čutili.

»Vidiš, ti štirje letni časi so minili in ti si za eno leto starejši, zdaj imaš pet let in ko boš star sedem let, pojdeš s te zelene planine v dolino služiti h graščaku.«

»Jaz bi rajši ostal vedno na teh planinah in drvarijah, pri tebi, Drvarka Marija!« je dejal žalostno, a vdano.

»Ne žaluj, ker tako mora biti zaradi tebe! Tudi človeško življenje ima štiri zveste menjave: rojstvo in cvetočo mladost, sivo starost in belo smrt.« Pustila ga je vsega zamišljenega, sedla na belca, ki jo je odnesel skozi goščave in planjave.

In letne menjave so se ponovile; za cvetočo pomladjo zoreče poletje; v pisani jeseni je leto dozorelo in začelo počasi umirati. Nebo se je črno zapelo in iz nebesne temine so se privrtele bele zvezdice ter spletle čez hrib in dol mehko, a mrzlo pernico, planinski gozd pa si je oblekel bel zimski kožuh.

Kmetje in drvarji so sedli za toplo peč, pastirji in drvarčki so legli kar nanjo; zunaj pa sta vetrovnik in divji lovec v zimskih nočeh preganjala snežne zvezdice ter jih v zimskem plesu podila s slamnatih streh v visoke, snežne zamete.

Pri stari drvarji v beli drvariji je bil zunaj edinole pastirček, ki je sekal okleščene poklesti in napravljaval drva, da drvarji v leseni bajti ne bodo zmrzovali.

Pastirček je pri drvarjevih moral skrbeti za steljo živini ter za kurivo ljudem. Še pred zimo je iz drvarije zvlačil odsekane vrhove ter veje podrtih smrek in jelk, jih oklestil s sekiro dešnjico, okleščke in vejnate poklesti razsekal za drva, zelenje pa je v listnjaku sesekal za steljo, da bo na njej živina lahko ležala lepo na suhem.

In tako je graščakov sinček v resnici postal pastirček in drvarček, čeprav je njegov oče zaradi njegove norosti takrat dvomil, da bi bil sposoben za pastirja in drvarja...

Drvarček pa klesti in seka. Kar se mu z debele veje odkruši rjava skorja; pobere jo, sede na steljni čok in začne smrekovo skorjo obračati in ogledovati.

Premišlja, kaj bi iz skorje izrezal...

Tedaj se mu nenadoma zazdi, da se v rjavem smrekovem lubju predejo kot pajčevine tanke nitke, bele kot je planinski sneg. In te snežnobeke nitke se spletajo v čudno znano oblačilo, kakršno je nosila bela žena iz planinske drvarije...

Drvarček brž poišče svoj pastirski nožek ter z njim prične rjavo skorjo previdno obrezovati; že se mu je prikazala ženska postava. Čim dalje je rezljal in dolbel v lubje ter ga obdeloval, tem jasnejša se mu je prikazovala prej motna in nejasna podoba. Ko je odstranil še zadnjo plast tanke skorje, se mu je prikazal še prelep obraz, ki ga je takoj spoznal in v njem veselo pozdravil Drvarko Marijo.

S trepetajočimi prsti je držal pred seboj slikovito podobo svoje Matere in svete učiteljice ter se ji zazrl v milo obličje; nanj je dahnil otroškovdani poljubček:

»Tako dolgo te že ni bilo pri meni!«

Nato je z žepnim nožkom osnažil gube njene obleke, ogladil rezi in vdolbine, nato pa kipec popolnoma izluščil iz smrekovega lubja; v rokah je imel zdaj ročni izdelek, ki mu je bil takoj drag in ljub; dragocen.

Zdajci ga vzdrami udomačeni volk, ki je pričel renčati in lajati ter se zaganjati proti listnjaku, tako da bi se bil skoraj utrgal s svoje verige.

Drvarček se je ozrl, a pred stelnikom ni bilo nikogar.

Udomačeni volk se ni dal pomiriti; trgal je verigo in se še bolj divje poganjal proti stelniku.

Drvarček pa ga je miril:

»No, volčjak, nikar ne lajaj, saj ni nikogar! Le tale kipec Drvarke Marije je tukaj... Da pa se ne boš več razburjal, ga shranim.« In Marijin kipec je spravil za hodno srajčko ter ga stisnil k prsim prav tam, kjer mu je bil in razbijal srček.

Pobral je ročno sekuro in znova začel klestiti smrekovo vejo, da so z mehkega čoka kar švigali odsekani vršički in vejnati, zeleni križci. Ko pa je hotel vreči na kup nasekanih drv še okleščeno poklest, je odrevenel od strahu in groze, zakaj iz onega kupa je rastle čudna pošast...

Drvarček je z grozo buljil v to neznano pošast...

Strašna pošast je bila rjavo koščena, kot bi bile njene roke in noge iz samih smrekovih vej, telo pa ji je bilo pokrito z olupljeno smrekovo skorjo; namesto las so ji štrlele gole vejice. Tedaj je s svojimi vejnatimi prsti zagrabila kup zelene stelje in si jo posula na glavo ter po telesu; pri priči je bila vsa zelena kot planinski gózd sredi vročega poletja. Zdajci se je pobrala iz kupa okleščkov in vejnatih poklesti in se zravnala.

»Le nič se me ne boj!« je zdaj pošast sladko spregovorila zgroženemu drvarčku. »Saj ti nočem storiti nič žalega! Nikar me tako prestrašeno ne glej, kot bi bil sam hudič v človeški podobi! Nisem tako strašen, kot izgledam!«

Drvarček pa se kljub pomirjevalnim besedam zelenega možaka ni mogel niti ganiti; po hrbtu so ga spreleteli ledeni mravljinca in strah mu je zlezal s hrbta v noge, ki se nikakor niso dale premakniti; kot bi mu bile primrznile k zemlji.

Ko je hotel domače klicati na pomoč, mu je ta vražji strah stisnil še grlo, tako da ni mogel črhiniti niti besedice! Čutil pa je tem burneje bítí svoje srce in vsak srčni utrip je zadel ob izrezljan kipec Drvarke Marije. Ko se je spomnil Marije, jo je v svojem srčku zaprosil, da mu naj pomaga in da ga naj brani pred to gozdno pošastjo.

Volčjak pa je še huje divjal, trgal svojo verigo ter divje lajal na pošastnega tujca.

Zeleni možak se je pred njim zvijal, govoreč mu:

»Le glej me, le! — Gotovo se ti zdim čuden, ne? Toda vedeti moraš, da sem hostnik, zelenec; pohorska gošča je moj dom in v njej deblo ter veja moja hiška. Delam bolj malo, ali skoraj nič! Če hočem biti iskren in pošten, le na lov hodim... Iz debla pa se prikažem tudi takrat, kadar me kdo pokliče ali si me zaželi!«

»Jaz te nisem niti želel, še manj pa klical!« je drvarčku vendarle uspelo pregnati strah iz svojega grla.

»Ti ne, pač pa se me je hudo zaželel tvoj oče ter me klical. In rad sem mu pomagal...« je pomenljivo pomežiknil zlovestni zelenec.

Drvarčku to ni šlo v nevedno glavico:

»Moj oče, Bog oče te je klical?«

»Že vidim; tako si še nor in neumen, da imaš Boga za svojega očeta!« se je zvil in skremžil hostnik. »Ti še ne veš, da je tvoj pravi oče — hočki graščak tam dol pod zelenim Pohorjem. Le glej me debelo, a je resnica, kar ti pravim!«

»Moja Mati mi o njem ni nikoli govorila!«

»Seveda ne! Ti si nor in bedast, pa te je tvoj oče — hočki graščak zavrnel in zdaj moraš biti planinski pastir in drvarček. Trdo moraš delati in zmrzovati, namesto da bi se ti kot graščakovemu sinu edincu dobro godilo! Tako je, le meni verjemi!«

Drvarčka je prevzel čuden nemir, ko je slišal o svojem očetu, ki da je hočki graščak. Nato pa ga vpraša naravnost:

»Čemu si sploh prišel?«

»Ti sveta še ne poznaš, zato sem te zdaj obiskal, da zveš, kakšen je!«

»Da ne bi poznal planinskega sveta?« se je začudil drvarček in mu jel samozavestno naštevati: »Poznam in ne bojim se temnih goščav, v fratah in na njivah sem doma; ločim krave, vole in teličke, ovce, koštrune in jagnjiče! Vem, da se leto štirikrat preobleče in spremeni! Da so na modrem nebu: zlato sonce, srebrna luna in nemirne zvezde, da imam srček in v njem dušico! Nad nami vsemi pa biva oče nas vseh, Bog oče!«

Pri besedi Bog se je hostni zelenec znova grdo skremžil in čudno zvil, kot bi ga stresal mraz, ali pa ga bolel želodec. Premagal je bolečino in mu naglo priznal:

»Že, že! — A poleg vsega tega, kar si bil pravkar naštel, je na svetu še marsikaj, za kar ne veš, ker si izpustil, ali pa si pozabil! — Pod nami je še večna noč, črna temota in v njej prebiva in živi dobri zlodej, ki skrbi za pravo veselje in srečo na tem žalostnem svetu! Če njega ne bi bilo, bi vsi ti zaskrbljeni in razžaloščeni ljudje pomrli od samega poštenja in dolgočasja. Jaz sem njegov prijatelj in tako rekoč on sam; zlodej, hostnik, zelenec, vrug! Saj to je vseeno!« Prenehal je, da bi videl uspeh svojih vablјivih laži.

Drvarček se je nezaupno zagledal v njegove zelene oči in v njih zaslutil neko lovsko zvijačo, s katero bi ga rad ulovil v svojo vražjo past. Molčal je.

»Če si pameten, sprejmi! Ponomam ti zdravje, da boš tako velik in močan!« je zlodej vabil in zapeljeval.

»In kaj hočeš za to?«

»Malo, ali prav za prav nič! Daj mi oni kos smrekove skorje, ki si ga tako grdo narezal, izrezal, vdolbel in izdolbel in ki si ga prejle ob mojem prihodu mrzlično vtaknil za srajco!«

Drvarček pa je roko položil na kipec in ga še tesneje stisnil k svojemu srčku in odločno odbil:

»Ne, tega ti ne dam za nič na tem svetu!«

»No, pa si obdrži ono ničvredno rjavo skorjo! Brez nje ti dam, in še zastonj, svojo moč, ker si mi všeč! — Stavljam ti novo ponudbo: jaz ti dam srečo, ti pa meni nekaj, za kar sam ne veš, da imaš,« vabi hostnik in ponuja.

»Potem je tvoja ponujana sreča prav tako malo vredna, kot je ona moja stvar, za katero niti ne vem!« Sede na čok in začne preišljevati: »Ovce, jagnjiči in krave so drvarkine; obleka je zakrpana in ni nič vredna; za nožek vem; Marijinega kipca ne dam, saj to sem mu že povedal! Jaz sem Drvarke Marije sinko, moja duša pa je božja... Na glas pa de: »Torej ona stvar res ne more biti posebne vrednosti!«

»Zame je, zame; zate pa nič ne pomeni...!«

Zlodej je zdaj z velikim veseljem opazil, da so ubogega drvarčeka njegove ponudbe že začele mikati in vabiti; zato vztrajno nadaljuje z zavajanjem:

»Le premisli dobro! Za skoraj prazen nič ti ponujam vražjo moč in vražjo srečo... Drugi pastirji, ovčarji in volarji bi bili presrečni, če bi jim nudil vse to, kot nudim skoraj brezplačno tebi!«

Drvarček vstane in že misli zapeljivo ponudbo sprejeti, ko v daljavi zazvonijo zvonovi in zvonijo, zvonijo: »Ne sprejmi, nikar!« Srebrni zvonovi Drvarke Marije so se glasili vedno bliže, kot bi se bili iz stolpnih lin utrgali in zdaj plavali čez bele planine in zimske drvarije.

Vse sivo nebo je bilo polno romarskega zvonjenja; drvarčku je v ušesih brnelo, da je ves zmeden že omahoval. Zlodej pa si je z rokami zatisnil ušesi, tako ga je donenje zvonov bolelo. Že je mislil vzrojiti, ko se je spomnil še zadnje zvijače.

Pri priči potegne iz žepa mošnjiček in v dlan vsuje samih zlatnikov ter jih pomoli drvarčku pod nos: »Glej to svetlobo!«

Drvarček ni še nikdar videl ne denarja, ne zlata, zato mu ni vedel ne cene, ne imena; kljub temu se je vanje zagledal, ker zlat blesk mu je bil močno všeč. Stegnil je ročico in se jih dotaknil z vprašanjem:

»Kaj je to?«

»To so zlatniki, sreča, bogastvo; to je vražja moč!«

Drvarček pa je še vedno omahoval; zlato ga je vabilo, a zvonovi so ga svarili, da jih nikar naj ne vzame. Kljub temu ga je vprašal, kaj bi z zlatniki.

»Joj, nisem mislil, da si še tako nor in bedast!« se je zlodej kar zgrozil nad njegovo nevednostjo. »Z njimi si lahko kupiš vse na tem svetu, prav vse: zemljo in ljudi, dom in živad, čast in slavo! Svet ceni človeka po bogastvu, to se pravi po zlatnikih, ne pa po poštenju in znanju. Iz ubovega pastirja in drvarja postaneš cenjen in ugleden mož, bogataš, z eno besedo: poštenjak!... Denar je sveta vladar!«

Zdajci pa Marijin kipec potrka na njegov srček. In drvarček se odloči ter — odkloni; zlodej pa zakolne in izgine.

Pohorski gozd si je znova slekel zimski kožuh ter se pokrnil s pomladnim zelenjem, ko je pastirček zopet jel goniti drobnico na pašo.

Nekoč ga je zopet obiskala Drvarka Marija.

»Zrasel si in tudi tvoj um se je razbistril na teh dragih in lepih planinah! — Zdaj pa je prišel čas, da se od njih poslovíš! Iz drvarske bajte pojdeš služiti v hočko graščino, kjer si se rodil in kjer ti je umrla mati. Oče tvoj, hočki graščak, pa še živi, a je prav zdaj hudo bolan; v strtem telesu mu trpi bolna duša. — Pomagati mu morava, da telesno in dušno ozdravi!« In živino sta odgnala domov. Marija se je nato drvarki lepo zahvalila ter sinka odpeljala.

In šla sta po drvarski stezi skozi gosto smrekovje in temno hojevje. Tu in tam se je v sončnih pramenih srebrila srebrnoigličasta smreka, kot bi jo bil posul zimski ivnik. Povsod gozdna tišina; tihi gozd je opojno dišal po strdeni mani.

Sredi gozda ga je Marija vprašala, če ji obljubi: ostati čistega in nedolžnega srca, s katerim bo ljubil le njo in svojega očeta, čeprav ga ta zaradi norosti ni trpel pri sebi na hočkem gradu; ohraniti svojo dušico ljubemu Bogu, pri katerem je že dušica njegove mamice.

Pastirček ji je to srčno rad obljubil ter si njene materinske besede zapisal v svoj srček za vse svoje življenje.

Marija ga je tedaj veselo objela in poljubila.

Gredoč proti hočki graščini mu je Drvarka Marija zabí-
čevala:

»Sinko moj, služiti torej pojdeš k lastnemu očetu, ki pa ne
sme izvedeti, da si njegov sin! To je potrebno, če mu hočeva
rešiti dušo, prodano zlodeju ... V službi pri svojem očetu boš
marsikaj doživel, toda ti ostani trden in stanoviten v poštenju,
v ljubezni do Očeta nas vseh, do mene in do tvojega nesreč-
nega očeta s prodano dušo. — In prav to, hudiču obljubljeno
dušo bova midva zahtevala za tvojo pastirsko plačo!«

In že sta stopila skozi zidna vrata na dvorišče hočke
graščine, sinkove rojstne hiše, od koder ga je pred tremi leti
bila odpeljala v drvarijo. Ustavi ju grajski oskrbnik.

Takoj na grajskem pragu jima je povedal, da ne moreta do samega graščaka, ker je hudo, hudo bolan; njegovo življenje visi že na tanki nitki.

»Ne iščeva graščaka,« odkima Drvarka Marija, »temveč službo! Službo za mojega dečka!«

Oskrbnik si ga zdaj ogleda od nog do glave:

»Zastran službe sta pa prišla baš o pravem času! Pastirja za drobnico in govedo iščemo. Drugače pa pastirska služba pri nas ni težka; živina je krotka in ubogljiva, pašniki so lepi; no, gospodarja se tudi ni bati, ker je na smrt bolan!«

In dogovorili so se, ker prišleca sta bila zadovoljna s službo, oskrbnik pa z novim pastirjem.

Zdaj sta Marija in pastirček vprašala še po plačilu. Ko jima je vljudni oskrbnik pojasnil, da so vsi prejšnji pastirji dobivali kot letno plačilo po eno ovco z zmladletskim jagnjičem, sta se pomembno spogledala, nato pa je sinko pogumno dejal:

»Moja mati in jaz sva z vsem drugim lepo zadovoljna, le s plačilom ne! Za plačilo zahtevava graščakovo dušo!«

Zdaj se je oskrbnik hudo začudil njegovi nenavadni zahtevi po pastirski plači:

»S to plačo pa že ne bo nič! Graščak je svojo dušo prodal pohorskemu zlodeju, ki že nestrpno preži nanjo ter se že silno veseli graščakove smrti!«

Drvarka Marija in novi grajski pastirček pa sta vztrajala pri svoji zahtevi: za plačilo — graščakovo dušo!

»No, meni je tudi tako prav, če je vama!« je grajski oskrbnik skomizgnil z rameni. »Boš pač pri nas zastonj služil in pastirjeval. Če si pa bosta ob letu vendarle še zastran plačila premislila, bosta, seveda, ovco z jagnjičem prav tako dobila!«

Nato je oskrbnik novega pastirčka popeljal v grajske hleve; najprej mu je pokazal ovčjak, nato kravji hlev in nazadnje konjski hlev. Pod stropom mu je odkazal viseče ležišče.

Pastirček je bil z vsem nad vse zadovoljen, saj je v lepih hlevih bila lepa živina, ki je bila last njegovega očeta.

Ko sta se oskrbnik in novi pastirček vrnila iz hlevov na grajsko dvorišče, je Drvarka Marija prijela svojega sinka za ročico in ga odpeljala vstran. Z nežno kretnjo mu je dvignila glavico, se mu zatopila v otroško nedolžne očke ter mu materinsko zabičevala:

»Sinko moj, ne pozabi mojih naukov! Po njih živi! — V službi bodi priden in vesten! Glej, da ne izgubiš ne živadi, ne svojega plačila, očetove duše.«

Pastirček ji to iskreno obljubi; ona pa ga v slovo prisrčno objame in poljubi na lička, očke in usteca. Na uho pa mu je tiho zašepetala, kot bi se bila na glas sramovala, da naj nikar ne pozabi nje, svoje matere!

Pastirčku se je pri teh njenih poslovilnih besedah stisnil nedolžni srček ter mu poslal v temne očke svojo žalost; po ličkah so se prisolzili krasni biseri. Žalosten se ji je zazrl v njene sinje oči, v dve nočni zvezdici:

»Mati moja, nikdar te ne pozabim! Saj ti sama le predobro veš, da ne bi šel nikoli z drvarije in s tvojih planin, če ne bi ti tako želela in hotela! — Kdaj se bova zopet videla?«

»Kadar me prideš ti obiskat, ko me boš povabil na svojo novo pot... Morda pa prav kmalu...«

Tudi njej je žalost strla glas in zdaj se je ganjena odtrgala od njega in urno odšla z grajskega dvorišča po že znani poti proti zelenemu Pohorju.

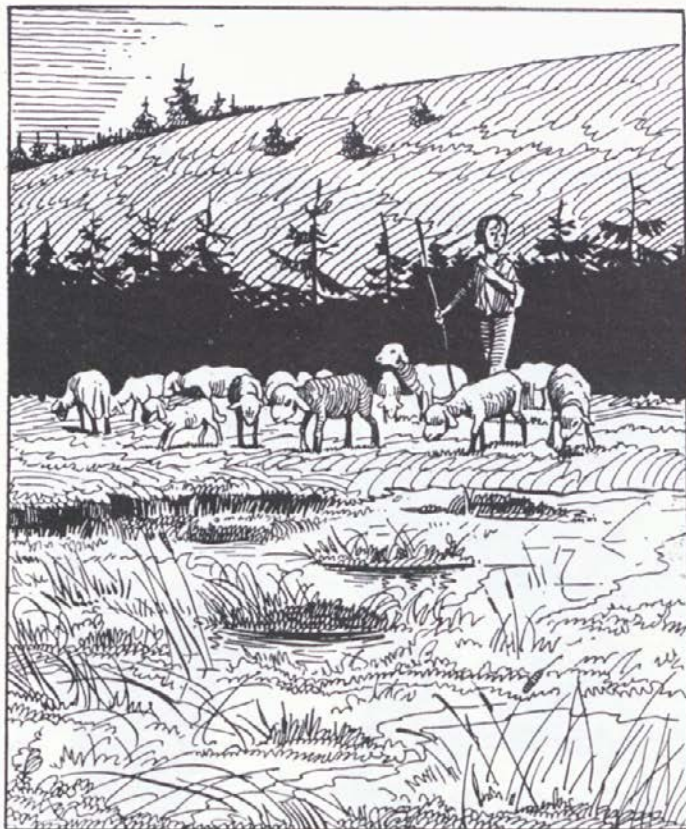
Jokajoči pastirček pa je nenadoma občutil, da je k njemu prišel nekdo, ki ga ni mogel videti, a ta nevidni duh ga je vendarle vodil v grajski hlev in mu pošepetal:

»Odveži belega konjička in ga pošlji za Drvarko Marijo!«

To je bila duša njegove mamice, hočke graščakinje, ki je še kot mrtva vedno bivala v svojem gradu.

Sinko je tajni glas ubogal in storil tako. Konjiček je veselo zahrzal in zdirjal za odhajajočo belo ženo ter jo vzel na svoj hrbet in oddirjal veselo hrzajoč.

Z grajskega obzidja sta oskrbnik in pastirček strmela v zvezdo večernico, ki je svetila iz temnega pohorskega gozda: Drvarka Marija se je vesela in žalostna vračala v svojo drvarijo.

Že naslednji dan je novi grajski pastirček gnal ovčjo čredo na pašo. Prve dni da bo pasel le ovce — da se on privadi ovc in ovce njega — potem pa bo z njimi odgnal še govedo, mu je dejal prijazni oskrbnik ter mu pokazal pašnik, na katerega naj odžene.

In tako je pasel svoj ovčji trop na močvirnatem travniku pod hočkim gradom. Tega pašnika so se vsi hočki pastirji izogibali, živad, pasoč se na njem, neki ni imela miru in je stalno uhajala v škodo, kot bi jo gonil sam vražji pastir. — Na pašniku da ponoči gore močvirne luči in skrivnostni plamenčki, ki da jih prižiga in neti sam vražji pastir — zlodej. Tako so si pripovedovali hočki pastirji.

In že prvi dan pastirske službe se mu na tem travniku pridruži zelen možak, prisede in začne pripovedovati:

»Ti si novi pastir, zato menda še ne veš, da pravijo temu pašniku zlodjeva zemlja! V njej da so zakopani skrivni zakladi, ki ponoči gore v močvirnih lučeh in plamenicah. Že prenekateri nočni kopač je za temi vražjimi zakladi zaman kopal, ker so pač skriti v zlodjevi zemlji, dokler ni izginil v močvirnih jamah... Te pohlepne duše nimajo miru in ga ne bodo imele vse dotlej, dokler ne bo na njihovih pokopališčih stal zidan križ, ki bi mi ga pomagal sezidati nedolžen zidarček, deček čistega srca.«

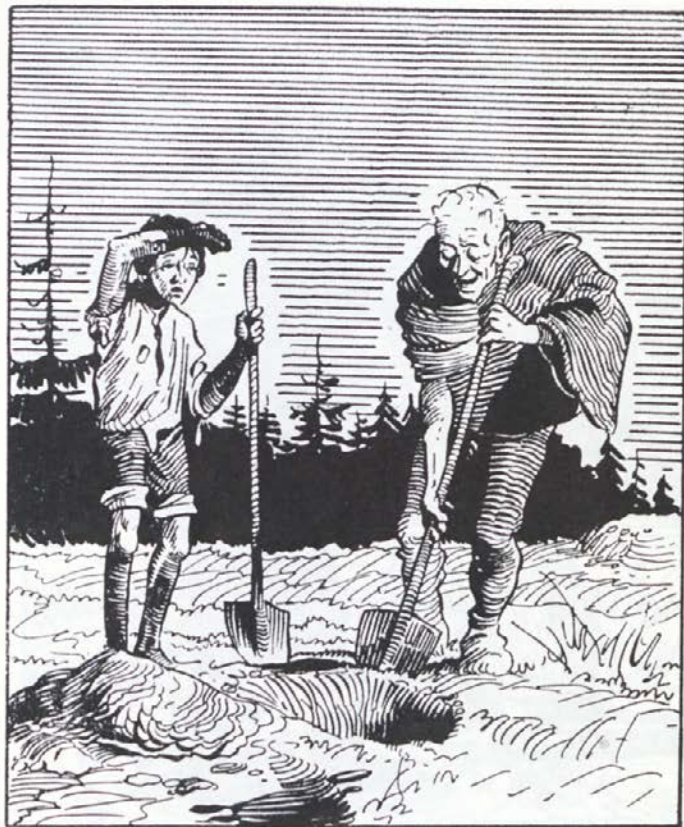
Prenehal je ter ga pozorno motril.

Pastirček je tega čudnega pravljíčarja bajk o vražjih zakladih in nemirnih dušah nočnih kopačev nezaupno poslušal, se umaknil do bukvinega debla — na katerem je njegov oče kot hočki pastir pričakal zloдея — ter ga vprašal, kdo je.

»Pravijo mi — zlodjev zidar. Doma pa sem na zlodjevi zemlji, povsod in — nikjer. Toda to te ne zanima! Ali mi hočeš pomagati pri zidanju zlodjevega križa?«

»Ne vem, kaj bi porekla Drvarka Marija, moja mati!« se je pastirček obotavljal. Ko pa mu je zeleni možak zatrjeval, da bi ona bila vesela obeh, zidarčka in križa, je obljubil, da mu bo pomagal pri zidanju križa, ki naj bo Mariji v veselje, nemirnim dušam pa v večni mir.

Med njunim pogovorom pa je ovčja čreda ušla v tujo škodo — menda jo je tja spodil nevidni vražji pastir — in pastirček je urno stekel zavračat pobegle ovce.

Za njim pa se je zlodjev zidar škodoželjno režal ter se veselil svoje zmage...

»Tukaj sem ulovil hočkega graščaka, zdaj bom pa še njegovega sina! Dve duši bosta, dve!« si je veselo mel roke. Izza stare bukve je privlekel dve lopati, zase eno in za pomočnika eno. S svojo lopato je začrtal okrogel ris ter v sredini tega vražjega kroga zasadil svojo lopato. Ko se je pastirček vrnil, mu je podal lopato in zdaj sta oba kopala jamo za temelj zlodjevemu križu.

Zlodjev zidar je tako urno lopatil močvirno zemljo ter jo izmetaval na kup ob nastajajoči jami, da je še njegovemu mlademu pomagaču, grajskemu pastirčku, tekel znoj kar v curkih; tako je zlodjev zidar silil in gnal k delu še svojega pomagača.

V zidarski nosilnici sta nato prinesla še ometa, namešanega iz apna in peska, nato pa še obsekanega kamenja; vse to je imel zidar v bližini že lepo pripravljeno. Zlodjev zidar je jel kaj spretno zlagati sivočrno kamenje drugo na drugo ter ga ometavati in zalivati z vražjim ometom. Pastirček pa mu je podajal gradivo ter mu pri zidanju stregel.

Pred mrakom je bil zlodjev križ že sezidan.

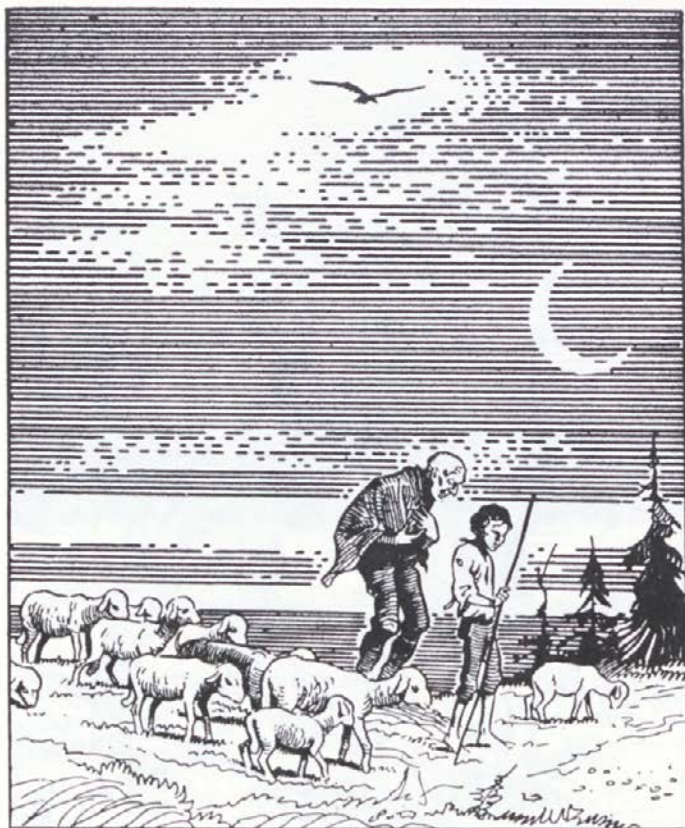
Pred novo sezidanim križem se je zlodjev zidar bahavo razkoračil ter zasmehljivo pohvalil svojega zidarčeka:

»Delo nama je res šlo izpod rok, kot bi ga bil zidal sam vrag! No, zdaj bodo blodeče duše izgubljenih kopačev našle svoj mir sredi tega močvirja. Tebe pa bo Drvarka Marija vesela...! Ha, ha, ha! Pa mi naj še reče, da mi ni nedolžna dušica kot si ti pomagala zidati zlodjev križ! Ha, ha, ha!« se mu je zlobno krohotal.

»Kaj boš pa vanj postavil?« ga je pastirček prekinil.
»Jaz imam lep, rjav kipec Drvarke Marije!«

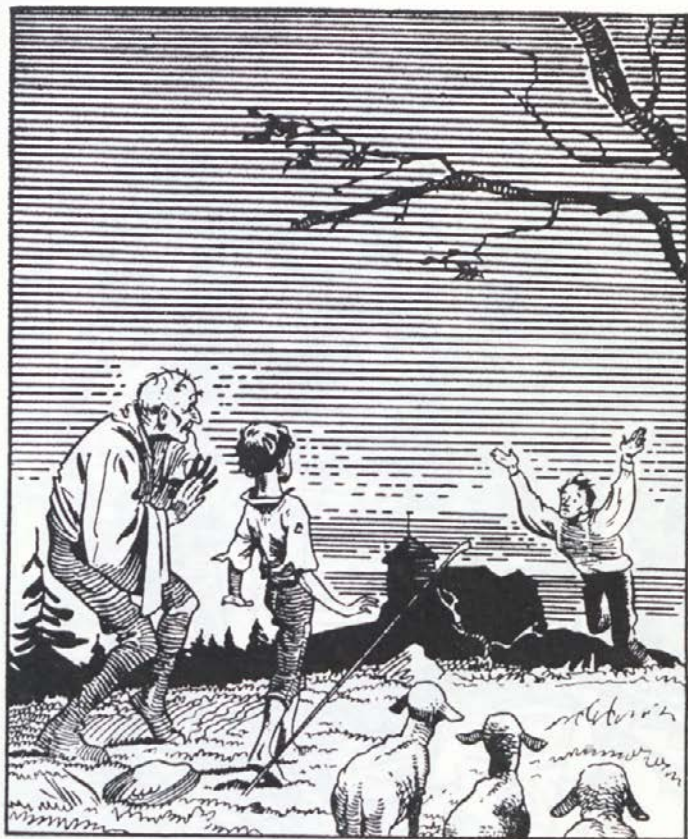
Zlodjev zidar se je skremžil in odmahnil z roko:

»Bom že sam postavil vanj primeren kipec!«

Medtem je večerka minila in zmračilo se je že. Prej temnozeleni pohorski gozdovi so modro potemneli, da so smreke in jelke v somračni modrini skoraj že povsem utonile. Iz goščav pa je lezel na polja moder somrak ter se nad ravnino dvigal, kot bi bilo po vseh hudourniških klancih priteklo gorsko vodovje ter se zlilo v jezero.

Tedaj je hočki pastirček zbral svoje ovce v beli ovčji trop in se pred njimi napotil proti hočki graščini. Nemirno je premišljeval o tem čudnem zlodjevem zidarju... in ko se je ozrl po ovcah, se ga je naravnost prestrašil, zakaj sledil mu je, podoben oni gozdni pošasti, ki ga je v drvariji hotela z zlatniki zapeljati.

Kar se je ovčji trop vznemiril in splašil, kajti sem od hočkega gradu je pritekel grajski hlapec in kar v eni sapi klical in grajal:

»Kje pa si tako dolgo? Že davno bi ovce morale biti v ovčjaku; ti pa v gradu, ker graščaku menda že bije zadnja ura! Le brž v graščino molit!«

Ta hlapčeva vest je pastirčeka silno zadela; srce ga je zbolelo, vest pa mu je očitala: »Oče ti leži na smrtni postelji, medtem ko ti vražjemu zidarju strežeš pri njegovem zidanju! Če umira, moraš biti čimprej pri njem, da mu rešiš dušo!

S hlapcem sta zdaj ovčji trop pognala proti domu v dir ter ga urno ugnala in zaprla v ovčji hlevcec.

Nato sta hlapčič in pastirček zdirjala po polžastih stopnicah v prvo nadstropje.

V obokani sobi poleg graščakovega stanovanja so vsevedne ženske in vaške zdravnice pripravljale za graščaka kadno kopel.

»Boste videli, vroča kadna kopel mu bo pomagala!« je zatrjevala vaška padarka.

»Žegnan šopek planinskih rož in smrečja z romarske poti k Drvarki Mariji sem v vodi prekuhala. To je čudovito zdravilo za vse bolezni!« je verovala grajska kuharica.

»Če mu ta kadna kopel ne odpomore, ga živ krst ne more več rešiti!« je dodala tretja. Kuhinjske dekle pa so donšale v posodah vročo vodo ter jo zlivale v veliko kad.

Kuhinjske dekle so veliko kad skoraj napolnile z vročo kopeljo, nato pa odšle z grajsko služinčadjo po bolnega gospodarja v njegovo stanovanje. V sobi je ostal le pastirček.

Pristopi h kadi ter si ogleduje pripravljeno čudovito kopel, ki naj reši njegovemu očetu življenje. Z ročicama poskusi vročo vodo; zato se nagne čez kadni rob.

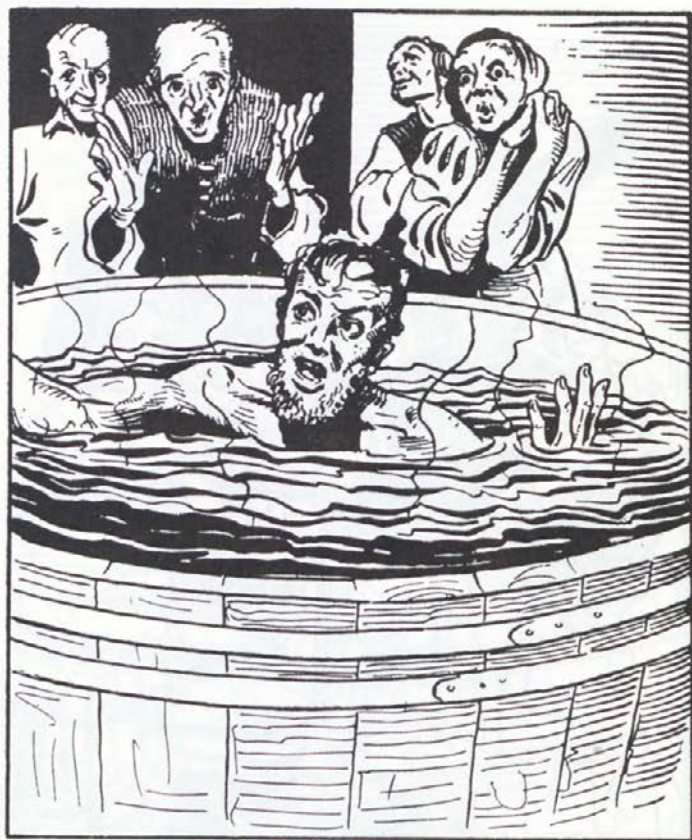
Vtem pa se mu izza hodne srajčke izmuzne rjav pastirski kipec Drvarke Marije ter mu pade v vodo. Brž ga ulovi; ker ga je nosil vedno s seboj, je bil že ves blaten in s prstjo umazan, zato ga v vroči vodi v naglici umije in lepo opere ter ga znova skrije za svojo srajčko. Nato se umakne v temen kot in čaka.

Nemirno je čakal trenutka, ko bo prvič po treh letih zopet videl svojega očeta; služinčad ga je prinesla med njegovim godrnjanjem, ker ga na smrt bolnega še vlačijo okrog.

Grajski hlapci in dekle so na smrt bolnega graščaka previdno spustili v pripravljeno kadno kopel, zatrjujoč, da bi mu s tem radi pomagali.

»Saj ni mogoče, da bi mi ta kopel mogla pomagati!« je bolno stokal ter se kesal. »Pa čeprav bi mi ozdravila bolno telo, me bo v duši še vedno peklo in žgalo kot ogenj! Zakaj jaz sem kriv ženine smrti, sinčka edinčka sem spodil z doma, svojo dušo pa sem prodal zlodeju! O, ko bi vsega tega ne bil nikdar storil, bi zdaj lahko v miru umrl! A je prepozno...!«

Medtem se je v temen kot sobane tiho priplazil zeleni zlodej ter se zadovoljno režal, češ zdaj pa bo dobil prodano dušo hočkega graščaka...

V drugem kotu pa je trepetal grajski pastirček; s tresočimi se ročicami je stiskal svoj rjavi kipec Drvarke Marije ter prosil in molil:

»O, ljuba, zlata moja mamica! Mene, ki sem bil ves bedast in nor, si ozdravila! Ozdravi zdaj še mojega očeta, ki se je resnično pokesal svojih grehov in ki mu je žal, da je trgoval s samim zlodjem! Ozdravi ga, pomagaj mu, reši mu dušo!«

Kipec je v odgovor nekajkrat potrkal na njegovo srčece; da bo uslišan, ga je tolažil.

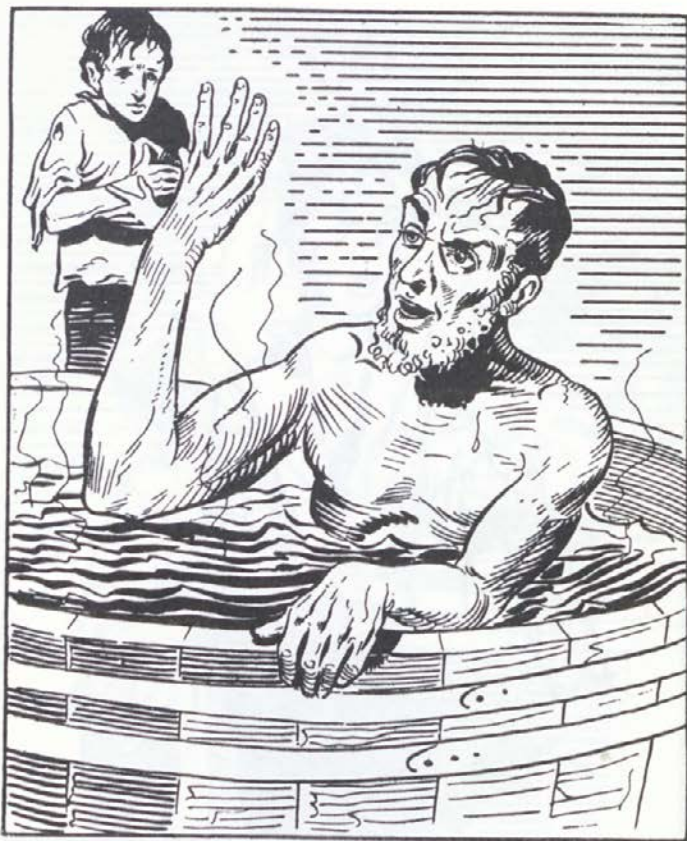
Na smrt bolni graščak je sprva v kadni kopeli le stokal in jecjal nerazumljive besede; kmalu pa se mu je začel obraz jasni. Po vsem telesu je čutil novo življenje, novo zdravje in novo moč; tudi v duši mu je odlegla moreča mora, kot bi se mu bila s prs odvalila skala. Graščak je radostno zaklical:

»Telesna bolečina in dušna bol sta izginili popolnoma! Zdrav sem, kot še nisem bil nikoli!«

Vsi njegovi grajski hlapci in dekle z oskrbnikom vred so silno ostrmeli ter se čudili nad tem naglim ozdravljenjem njihovega gospodarja; med seboj pa so pobožno šepetali:

»Zgodil se je čudež!«

V temnem kotu pa je nekdo preklinjal in zmerjal...

Ozdraveli graščak pa se je oziral po strmečih in začudenih obrazih svojih zvestih služabnikov, hlapcev in dekel ter jih vprašal:

»Kdo je pripravil to čudovito zdravilno kopel?«

»Me smo zavrele vodo. Vanjo pa smo vrgle tudi blagoslovljeni šopek planinskih rož in smrečja, ki smo ga prinesle z romarske poti od Drvarke Marije. Božjepotne rože so pomagale!« so hitele vesele kuhinjske dekle.

»Kdo pa je v čisto kopel vrgel zemljo, ker voda je vsa rjavo motna?« je graščak strogo poizvedoval dalje.

Kuhinjske dekle so se sprašujoče spogledale ter skomizgnile z rameni, češ da tega žal ne vedo, ker one da je niso vrgle.

Ozdraveli graščak pa je na vsak način hotel zvedeti, kdo je vrgel v kadno kopel rjave zemlje, ter obljubljal dati onemu vse, kar bi si njegovo srce pozelelo.

V tem hipu je pastirček čutil, kako mu njegov pastirski kipec trka na srce in ga spodbuja, da naj prizna. In res, izza hodne srajčke potegne svoj rjavi kipec ter ga graščaku pokaže:

»Prejle mi je padel v pripravljeno vodo tale rjavi kipec Drvarke Marije. Nosim ga s seboj skoraj že tri leta, zato je bil že ves znojen in umazan, pa sem ga opral in umil. Morda je od tega kopelna voda motna in rjava!«

Graščak začuden gleda zdaj pastirčka, zdaj njegov rjavi pastirski kipec; sinka pa očitno še ni spoznal.

Čez nekaj hipov mu je graščak dejal, da ostane mož-beseda tudi njemu, zato naj kar pove, kaj zahteva za svoje plačilo.

Pastirček se je ozrl po grajskih služabnikih, iščoč pomoči in podpore; ko pa zagleda v temnem kotu prežoč in boječ zlodjev obraz, je pogumno stopil h kadi in zahteval:

»Nič drugega kot vašo — dušo!«

Graščak je nad njegovo zahtevo osupnil ter hotel izvedeti, kdo da mu je s tako noro zahtevo zmešal mlado glavico.

»Moja mati!« mu odvrne dečko.

»Kdo pa je tvoja mati, ki si je drznila to zahtevati?«

V tem se vrata sama od sebe odpro in mednje stopi bela žena, Drvarka Marija.

»Jaz sem njegova mati!« je na glas zaklicala Marija. Pastirček je radostno skočil ter se stisnil k njej, kakor bi iskal pri nji zavetja in pomoči, Drvarka Marija pa je nadaljevala:

»Pred tremi leti si pognal svojega norega sinčka zdoma. Temule zlodeju sem ga ugrabila ter ga odnesla v zeleno drvarijo. Tam je bil pastir, drvarček in moj učenček; učila sem ga, mu bistrila um ter mu varovala njegovo nedolžno dušico. — Danes pa te je rešil prenagle smrti — tvoj lastni sin! Sprejmi torej tegale pastirčka ter ga imej rad, zakaj tvoj sin je! In zdrav je tudi, kakor si zdaj ti. Sin je našel očeta in oče sina: poljubita se in se odslej imejta rada!«

Presenečenega graščaka so polile solze, biseri sreče.

Nekaj časa je srečni oče jecljal le štiri besede: oče, mati, Drvarka Marija, prav iste besede, ki jih je некоč znal njegov štiriletni sinko... Nato pa je ganjeno vprašal:

»Drvarka Marija! S čim se ti za tvoje delo lahko zahvalim, s čim ti tvojo dobroto povrnem?«

»Pošlji svojega sinčka edinca v latinske šole, da postane duhovnik, ki bo pasel moje pohorske ovčice v drvariji...« je želela Drvarka Marija, se poslovila in odšla nazaj na planino.

Minila so leta in leta...

Graščak je svojo obljubo držal in izpolnil.

Ko je njegov sin postal duhovnik, je bila njegova prva pot romanje k Drvarki Mariji na pohorsko planino.

Mladi duhovnik, bivši planinski pastirček, je pokleknil pred svojo mater in ji dejal:

»Postal sem to, kar si si ti želela in jaz in kar ti je obljubil moj oče! — Zdaj pa te vdano prosim in lepo vabim, o moja mati Marija, da me spremljaš na novo pot, tja v hočko cerkev k moji prvi sveti maši!«

In Marija mu je materinsko prikimala ter rekla:

»Iz srca rada pojdem! — Toda prej moraš s svoje duše zbrisati črni madež! Zlodej se namreč ponosno hvali in baha, da mu je mladi duhovnik kot pastirček pomagal sezidati na zlodjevi zemlji zlodjevo kapelico, v katero je postavil črn kipec — samega sebe! — Pripraviva se torej na pot!«

V tem hipu so se v cerkvenih linah zamajali srebrni zvonovi in zvonili kar sami od sebe; čez planine in drvarije so zvonili, vabili in klenkali, vabili k planinski procesiji...

In glej! Iz vseh drvarij in bajt so prišli drvarji; s širokih planj in pašnikov so pastirji in pastiričke prignali svoje bele ovčje trope; od bistrih potokov so priromali žagarji, plovачi in splavarji; iz pohorskih klancev vozniki; za njimi so ponosno prišli še planinski kmetje in kmetice. Vse je drlo tja k romarski cerkvi Drvarke Marije.

Gor po romarski stezi je pripeketal beli konjiček...

V cerkvi pa so z vseh oltarjev stopili beli angeli in dvignili Marijin prestol ter ga slovesno odnesli skozi božjo vežo.

Zvonovi so tedaj svoje zvonjenje spremenili v slovesno trjančenje; vrhovi srebrnih smrek in jelk so se pripognili do zemlje, veje so se razmikale in delale gozdno pot. Po narejeni poti so krilati angeli nosili leseni prestol Drvarke Marije, za njo je na belem konjičku jahal mladi duhovnik; za obema pa se je vsula planinska procesija, ki so ji sledili še belčki ovčji tropi in rjave črede srn.

Čudovita procesija iz drvarije se je vijugala po gozdnatih poteh in klancih, na pohorskem vznožju pa krenila tja na hočko polje pred čudno znamenje, »zlodjev križ«, kjer se je ustavila. Angeli so postavili leseni prestol na zemljo in Drvarka Marija je stopala proti črnemu križu.

V tem se je od hočke graščine utrgala skupina ljudi ter se je bližala zlodjevemu križu; grajska služinčad je spremljala svojega gospodarja, hočkega graščaka, ki pojde k novi sveti maši svojega sina.

Mladi duhovnik je medtem skočil s svojega belca, stopil pred zlodjev križ, — ki ga je kot nevedni pastirček pomagal sezidati, — zgrabil črni kipec ter ga vrgel v močvirje. Iz za belčke srajce pa je potegnili svoj rjavi, pastirski kipec Drvarke Marije ter ga postavil v zidno vdolbinico.

Ko je dospel njegov oče, hočki graščak, je mladi duhovnik stopil k svoji materi, beli Drvarci Mariji, in slovesno blagoslovil »zlodjev« križ ter svoj rjavi pastirski kipec.

Po blagoslovu Marijinega kipa pa je iz močvirja, kamor je bil mladi duhovnik zagnal črni kipec, prilezel zeleni zlodej, se predrzno postavil predenj ter mu pomolil razgrnjeno kožnato listino pod nos:

»To je vražja pogodba, podpisana s srčno krvjo tvojega očeta, ki mi je prodal dušo. Pogodba je še vedno veljavna in zdaj zahtevam po njej dušo očetovo ali pa tvojo, saj si ti graščakov sin!«

»Ta vražja pogodba ni veljavna,« ga mladi duhovnik hladnokrvno odbije, ker duša ni niti moja niti očetova last, zato je ne more nikomur niti obljubiti, še manj prodati. Duša je božji dar in zato pripada edinole Bogu!«

Te odločne besede mladega duhovnika pa so zelenega zlodja močno razburile. Začel je nad njim kričati ter zahtevati, da se njegova veljavna pogodba mora kar zdajle izvršiti, da dalj ne bo čakal in če ga mislijo prevarati ter ga ogoljufati za že prodano dušo, da se prekleto motijo! Zlodej je jel divje stresati svojo pogodbo ter jo kazati zbranim okrog kapelice.

»Daj, da jo tudi jaz vidim!« je velela Marija ter se vražje pogodbe dotaknila.

Kožnati zvitek je zdajci zagorel in zgorel. Za njim ni ostalo niti sledu, ne trohica pepela.

Zdaj šele je zlodej uvidel, da so se podrli vsi njegovi peklenški načrti; strašno je zarjul in pri priči zginil.

Staremu graščaku se je zdaj utrgal iz prs hvaležen vzdih:
 »Šele zdaj bom lahko v miru živel in umrl!«

Njegov sin, mladi duhovnik, ga je prisrčno objel ter tako objetega pripeljal pred Drvarko Marijo; tam sta pokleknila in stari graščak jo je skozi solze poprosil:

»Drvarka Marija! Glej, tu pred teboj klečiva oče in sin! Iskreno te prosim, da pozabiš na vse moje grehe ter mi jih odpustiš, ker zakrivil jih je le vražji zlodej! — Prekrižaj naju!«

Drvarka Marija je zdaj razprostrla roki in ju blagoslovila. Nato pa je pomignila angelom in vsemu spremstvu za odhod. In res, proti starodavni hočki cerkvi se je od zlodjevega križa vila dolga, čudovito lepa procesija.

Za visokim cerkvenim obzidjem so belčki angeli postavili leseni prestol na zemljo in Marija je stopila na blagoslovljeno pokopališče ter kot prva stopila v hočko cerkev, za njo pa Pohorci in Poljanci.

Oče pa je popeljal svojega sina še na materin grob. Pokleknila sta pred zidani križ, ki je bil prav tak kakor oni tam sredi hoškega polja, in stari graščak je spregovoril:

»Ljuba ženka! Glej, tvoj sin te vabi na svojo prvo sveto mašo. Pridi z nama!«

Ko je to izgovoril, se je zgrudil mrtev na njeno gomilo. Sin je zdaj ves solzan odšel v cerkev in vsi ljudje so ob njem videli stopati belo ženo in belega moža; dve duši...

Očetova in materina duša sta ga peljali k oltarju.

Pred lepim glavnim oltarjem hočke cerkve je mladi novomašnik bral svojo prvo sveto mašo in podelil blagoslov vsem novomašarjem; Drvarki Mariji pa se je hvaležno poklonil.

Po sveti maši se je Marija od svojega pastirja in sinka prisrčno poslovila, nato pa sedla na svoj skromni prestol, ki so ga zdaj dvignili beli angeli. Zadonela je stara romarska pesem, ki je dvignila Marijin prestol visoko pod modro nebo. Hočki prvomašarji in mladi duhovnik pa so dolgo zrla za njenim prestolom, ki je bleščeč se ko sonce plaval čez pohorske planje in zelene vrhove proti njenemu domu, sredi zelene drvarije, proti romarski cerkvi Drvarke Marije.

Pohorski romarji so se nato pojoč podali v svoje globoke klance, v zajedene globače ter se po gozdnih kolnikih in drvarskih stezah vrnili na svoje ljubljene planine in v drage drvarije.

Mladi duhovnik, sin hočkega graščaka, pa je ostal sam s svojo žalostjo in bolestjo ob zadnji pravdi svojega očeta. Pokopal ga je k rajni materi, da bosta v grobu odslej za vedno skupaj.

K Drvarki Mariji pa je poromal vedno, kadar se mu je stožilo po njej in po lepih planinah.

•

Od takrat so minila že stoletja.

»Zlodjev križ« z rjavim Marijinim kipcem pa stoji še dandanes tam sredi hočkega polja. V jasnih in mirnih nočeh ga obiskujejo tri, ko kresnice bleščeče se svetinje: to so duše hočkega graščaka, njegove žene in sina duhovnika.

KNJIŽNICA IOSIPA VOŠNIJAKA
SLOVENSKA BISTRICA

Nekaj časopisnih ocen o »Drvarki Mariji«

Jože Tomažič je izdal dozdej že več knjig iz pohorske folklore, tako zlasti Pohorske pravljice, ki so izšle lani pri Slovenčevi knjižnici ter so dobile med drugimi tudi Prešernovo literarno nagrado. Pozneje je izdal tudi v založbi Ljudske knjigarne skupaj z ilustratorjem svojih Pohorskih pravljic Jožetom Beránekom slikanico *Pastirčkova nebesa*. Sedaj pa je izdal v opremi istega ilustratorja in v samozaložbi z njim posebno pohorsko legendo pod naslovom »Drvarka Marija«, ki je svoj čas izhajala že v »Slovenskem domu«. Na 125 straneh je izšla knjižno lepa pohorska legenda o pastirčku, ki si želi postati hočki graščak, pa proda svojo dušo ali dušo enega iz svoje družine zlodeju, da postane bogat, poplača dolgove hočke graščine in si vzame grajsko hčerko za ženo. Nima pa potomcev. Šele ženina molitev si izprosi sinčka na romarski poti k Drvarki Mariji na Pohorju. Ta sinček pa je slaboumen, za kar ga oče zavrže. Mati umre in prosi Marijo, naj mu bo druga mati. Drvarka Marija odpelje sinčka k drvarski mamici v rejo, kjer je pastirček. Božja Drvarka ga obiskuje in poučuje, hudič pa ga izvablja v mreže, a zaman. On ljubi Drvarko Marijo, ki ga popelje v službo za pastirja v hočko graščino. Noče plačila, le — graščakovo dušo. Ko jo jemlje že vrag, jo sin reši na ta način, da okoplje svoj kipec Drvarke Marije v kopeli, pripravljeni za graščaka, kar ga čudežno poživi. Zlodej mora raztrgati pogodbo, graščak pa spozna sina. Toda sin postane mašnik ter dušebrižnik pohorskih drvarjev, Drvarka Marija pa njihova zaščitnica. To je zgodba te legende, ki je pisana s pravljичno iznadljivostjo, dasi starimi rekviziti ter močnim pohorskim okoljem, kar ji daje posebno barvo in mikavnost.

Jože Beránek je ob ta tekst, ki ga je Tomažič že pisal v mislih na slikanico, narisal 120 slik. Vsaka stran vsebuje po eno sliko, pod katero je enako odmerjenega teksta. Beránek se kot ilustrator gotovo zelo lepo razvija ter je v teh risbah dosegel lepo plastičnost in karakternost. S kakšno fantazijo so napravljeni liki hudobca, posebno kot zelenca na pohorski jasi! Slabši in trši je v karakteristiki drugih oseb. Tako sta pisatelj in slikar ustvarila lepo mladinsko knjižico, ki jo moremo samo priporočati.

Tine Debeljak. »Slovenec« št. 179 dne 8. avgusta 1943.

Jože Tomažič, ki je živel kot učitelj med prebivalci zelenega Pohorja, se je predstavil v slovenski književnosti najprej s Pohorskimi pravljicami (Slovenčeva knjižnica), potem je napisal *Pastirčkova nebesa* (Ljudska knjigarne), njegovo najnovejše delo pa je legenda »Drvarka Marija«. Vse tri knjige je ilustriral Jože Be-

ránek. Snov zajema pisatelj iz življenja pastirjev, drvarjev, oglarjev in kmetov; gradi na izročilu Pohorcev in pripoveduje o onem gorskem svetu, ki je bil pri nas doslej žal tako malo obdelan. »Drvarka Marija« je izhajala najprej v »Slovenskem domu« v odlomkih, zdaj pa sta jo izdala avtorja v prikupni, 125 strani obsegajoči knjigi.

Legenda pripoveduje o varljivi sreči, ki jo je dosegel ubog pastir. Svojo dušo je zapisal zlodeju, in ta mu je pomagal, da se je v kratkem času povzpел do gmotnega blagostanja. Prej je pasel ovce hočkega graščaka, kaj kmalu pa je napredoval do volarja in konjarja, pa od grajskega oskrbnika do graščaka. Poplačal je graščinske dolgove in se poročil z lepo graščakovo hčerko. Na to je že skoraj pozabil, da je zapisal svojo dušo ali dušo enega svojih potomcev vragu.

Minula so leta in zakon je ostal brez otrok. Tedaj se je užaloščena graščakinja odločila, da krene na božjo pot k Drvarki Mariji na Pohorski planini, o kateri je vedela, da rada pomaga romarjem, ki jo obiskujejo. Milo jo je prosila, da ji pri ljubem Bogu izprosi vsaj enega otročička, čeprav bi bil siromaček ali trdoglav norček. Njena prošnja je bila dobesedno uslišana. Dobila je sinčka; sreča je zasijala na hočko graščino, toda ne za dolgo. Kmalu so morali starši ugotoviti, da je otrok duševno zaostal. Oče ga spodi od hiše, za njegovo dušo pa se borita Marija in zlodej. Zmaga Drvarka Marija, ki vzame sinčka v svoje varstvo in ga odda dobri ženi na planini. Od žalosti počí graščakinji srce. Otrok živi v planini in pase ovce. Kdaj pa kdaj ga obiše Marija, mu razkazuje lepote sveta in ga poučuje. Ko pastirček doraste, si izreže Marijin kipec, ki ga nosi vselej za svojo hodno srajco. Tudi njega skuša zlodej, toda kipec mu potrka na srce in ga spominja besed, ki jih je slišal od svoje nebeške učiteljice.

Čez leta se vrne otrok z Marijo na hočko graščino, kjer dobi službo pastirja pri nesrečnem graščaku. Za plačilo si izgovorita pri oskrbniku graščakovo dušo. Graščaka razjedata težka vest in huda bolezen. Po čudežnem naključju mu otrok pripomore k telesnemu ozdravljenju. In ko zahteva za plačilo njegovo dušo, ga oče začudeno vpraša, kdo da je. Marija ju spravi, nad graščino posije prava sreča, sina pa si izgovori za služabnika božjega. Še se pojavi zlodej in se sklicuje na s krvjo napisano pogodbo o prodaji duše. Sin duhovnik pa ga zdaj mirno zavrne: »Duša je božja in zato pripada edinole Bogu!« Marija se s prstom dotakne vragove listine in ta zgori.

Od takrat so minila že stoletja, končuje pisec svoje lepo pripovedovanje, znamenje s pastirčkovim kipcem Drvarke Marije pa stoji še dandanes tam sredi hočkega polja. V jasnih, mirnih nočeh ga obiskujejo tri, ko kresnice bleščeče se svetinje: to so duše hočkega graščaka, njegove žene in sina duhovnika.

S svojim najnovejšim delom se je predstavil Tomažič kot pripovednik, ki spleta množico dejanj v zgovorno, povezano enoto. Ne ljubi dolgih opisov, ne analizira gogodkov, pač pa jih lepo nakazuje zdaj s psihološke strani, zdaj kot čuvar ljudskega izročila, zdaj kot slikar svojstvene pohorske krajine. Prav zaradi tega je

bila legenda kot nalašč za ilustrirano izdajo. Na vsaki strani knjige je slika, ki ubrano in nazorno dopolnjuje dejanje, izraženo v besedi. Pohvalno je treba omeniti, da se je slikar Beránek zvesto držal pohorskih pokrajinskih motivov, prav tako pa je tudi zgovoren v izraznosti obrazov in duševnega življenja oseb, ki nastopajo v legendi Drvarka Marija spada med one knjige, po katerih radi segajo bralci — od najmlajših pa do najstarejših. S posebnim veseljem pa jo bodo prebirali otroci, katerim je ilustrirana, vrh tega pa še legendarna vsebina posebno pri srcu.

Drago Ulaga. »Slovenski dom« št. 169 dne 28. julija 1943.

Jože Tomažič je izdal lani svojo prvo knjigo »Pohorske pravljice«. Z njo je segel v fantazijski svet kmetov in drvarjev, ki žive na Pohorju in sestavi iz njihovih pravljicnih motivov literarno dobro obdelane pripovedke, razodevajoče duha pokrajine in njenega ljudstva. Iz tistega sveta je zajel snov legendi »Pastirčkova nebesa«, ki je bila objavljena letos. Pravkar je izšla v samozaložbi Tomažiča in Beráneka legenda »Drvarka Marija«, slikanica, ki prav kakor prejšnja Tomažičeva knjiga obdeluje pravljicno-legendarni motiv iz pohorskega sveta. Pastirček se naveliča svoje besede in si zaželi, da bi bil hočki graščak. Zlodej zliši njegovo željo in mu ponudi svojo pomoč, če zastavi svojo dušo ali dušo katerega iz svoje rodbine. Pastirček privoli, postane pozneje hočki graščak in si vzame graščakovo hčerko. Le-ta poroma k Drvarki Mariji v pohorski božjepotni cerkvi, da jo zaprosi otroka, in nazadnje se res nasmehlja rodbinska sreča tudi v hočkem gradu. Graščak je čedalje bolj zamišljen in mračen, saj se boji za otroka; vedno bolj ga peče vest, ker se je bil zapisal hudiču. Otrok pa se slabo razvija in postane bebast, kar nesrečno mater sila boli in išče tolažbe pri Drvarki Mariji. Ko namerava oče pogubiti nevšečnega otroka, se zavzame zanj Drvarka Marija in ga spravi v drvarsko družino za pastirja. Na paši ga obiskuje sama Drvarka Marija, ga nauči govoriti in mu razbistri um. Pastirčku je že prej umrla od žalosti dobra mati, oče, ki strahoma pričakuje hudiča in njegove pravice, pa težko zbolil. Prav tedaj je bil pri njem v službi — ne da bi oče vedel — njegov zavrženi sin, in ta ga naposled s pomočjo Drvarke Marije ozdravi in mu reši tudi dušo. Nekdanji pastirček postane duhoven in premaga navsezadnje hudičevo poslednjo spletko.

To je vsebinsko ogrodje Tomažičeve nove legende, pripovedovane z osvajajočo naivnostjo in zajete v krajinski okvir pohorskih gozdov in trat. Jože Beránek je tudi to knjigo opremil z ilustracijami, ki so spričo značaja knjige — slikanica! — njen bistveno pomembni del. Beránek je nedvomno dober risar, o čemer pričča vrsta risarsko skrbno obdelanih motivov, ki učinkujejo s svojo neposrednostjo ter z jasno upodobljeno pripovedno vsebino. Kažejo pač še neko trdoto, ki pa se bo za trdno počasi umaknila novim, osebnejšim oblikam Beránkovega nedvomno ilustrativnega talenta. Knjiga je okusno opremljena in je priporočljiva novost vsem, ki jih zadovoljuje te vrste mladinsko čtivo.

Božidar Borko. »Jutro« št. 166 dne 27. julija 1943.

v
Josef Tomášič
Travelsa roža
Bajka.

Sluke morise

Josef Beránek

Ljubljana 1943
Samozaložba

Nekaj časopisnih ocen o »Drvariki Mariji«

Jože Tomažič je izdal dozdej že več knjig iz pohorske folklore, tako zlasti Pohorske pravljice, ki so izšle lani pri Slovenčevi knjižnici ter so dobile med drugimi tudi Prešernovo literarno nagrado. Pozneje je izdal tudi v založbi Ljudske knjigarne skupaj z ilustratorjem svojih Pohorskih pravljic Jožetom Beránekom slikanico Pastirčkova nebesa. Sedaj pa je izdal v opremi istega ilustratorja in v samozaložbi z njim posebno pohorsko legendo pod naslovom »Drvarika Marija«, ki je svoj čas izhajala že v »Slovenskem domu«. Na 125 straneh je izšla knjižno lepa pohorska legenda o pastirčku, ki si želi postati hočki graščak, pa proda svojo dušo ali dušo enega iz svoje družine, zlodeju, da postane bogat, poplača dolgove hočke graščine in si vzame grajsko hčerko za ženo. Nima pa potomcev. Šele ženina molitev si izprosi sinčka na romarski poti k Drvariki Mariji na Pohorju. Ta sinček pa je slaboumen, za kar ga oče zavrže. Mati umre in prosi Marijo, naj mu bo druga mati. Drvarika Marija odpelje sinčka k drvarski mamici v rejo, kjer je pastirček. Božja Drvarika ga obiskuje in poučuje, hudič pa ga izvablja v mreže, a zaman. On ljubi Drvariko Marijo, ki ga popelje v službo za pastirja v hočko graščino. Noče plačila, le — graščakovo dušo. Ko jo jemlje že vrag, jo sin reši na ta način, da okoplje svoj kipec Drvarike Marije v kopeli, pripravljeni za graščaka, kar ga čudežno poživí. Zlodej mora raztrgati pogodbo, graščak pa spozna sina. Toda sin postane mašnik ter dušebrižnik pohorskih drvarjev, Drvarika Marija pa njihova zaščitnica. To je zgodba te legende, ki je pisana s pravljичno iznadljivostjo, dasi starimi rekviziti ter močnim pohorskim okoljem, kar ji daje posebno barvo in mikavnost.

Jože Beránek je ob ta tekst, ki ga je Tomažič že pisal v mislih na slikanico, narisal 120 slik. Vsaka stran vsebuje po eno sliko, pod katero je enako odmerjenega teksta. Beránek se kot ilustrator gotovo zelo lepo razvija ter je v teh risbah dosegel lepo plastičnost in karakternost. S kakšno fantazijo so napravljeni liki hudobca, posebno kot zelenca na pohorski jasi! Slabši in trši je v karakteristiki drugih oseb. Tako sta pisatelj in slikar ustvarila lepo mladinsko knjižico, ki jo moremo samo priporočati.

Tine Debeljak. »Slovenec« št. 179 dne 8. avgusta 1943.

Jože Tomažič, ki je živel kot učitelj med prebivalci zelenega Pohorja, se je predstavil v slovenski književnosti najprej s Pohorskimi pravljicami (Slovenčeva knjižnica), potem je napisal Pastirčkova nebesa (Ljudska knjigarna), njegovo najnovejše delo pa je legenda »Drvarika Marija«. Vse tri knjige je ilustriral Jože Be-

v
Jiří Tomáše
Drovska rosa
Bojka

LC 1943

bila legenda kot nalašč za ilustrirano izdajo. Na vsaki strani knjige je slika, ki ubrano in nazorno dopolnjuje dejanje, izraženo v besedi. Pohvalno je treba omeniti, da se je slikar Beránek zvesto držal pohorskih pokrajinskih motivov, prav tako pa je tudi zgovoren v izraznosti obrazov in duševnega življenja oseb, ki nastopajo v legendi Drvarka Marija spada med one knjige, po katerih radi segajo bralci — od najmlajših pa do najstarejših. S posebnim veseljem pa jo bodo prebirali otroci, katerim je ilustrirana, vrh tega pa še legendarna vsebina posebno pri srcu.

Drago Ulaga. »Slovenski dom« št. 169 dne 28. julija 1943.

Jože Tomažič je izdal lani svojo prvo knjigo »Pohorske pravljice«. Z njo je segel v fantazijski svet kmetov in drvarjev, ki žive na Pohorju in sestavil iz njihovih pravljičnih motivov literarno dobro obdelane pripovedke, razodevajoče duha pokrajine in njenega ljudstva. Iz tistega sveta je zajel snov legendi »Pastirčkova nebesa«, ki je bila objavljena letos. Pravkar je izšla v samozaložbi Tomažiča in Beráneka legenda »Drvarka Marija«, slikanica, ki prav kakor prejšnja Tomažičeva knjiga obdeluje pravljično-legendarni motiv iz pohorskega sveta. Pastirček se naveliča svoje besede in si zaželi, da bi bil hočki graščak. Zlodej zliži njegovo željo in mu ponudi svojo pomoč, če zastavi svojo dušo ali dušo katerega iz svoje rodbine. Pastirček privoli, postane pozneje hočki graščak in si vzame graščakovo hčerko. Le-ta poroma k Drvarki Mariji v pohorski božjepotni cerkvi, da jo zaprosi otroka, in nazadnje se res nasmehlja rodbinska sreča tudi v hočkem gradu. Graščak je čedalje bolj zamišljen in mračen, saj se boji za otroka; vedno bolj ga peče vest, ker se je bil zapisal hudiču. Otrok pa se slabo razvija in postane bebast, kar nesrečno mater sila boli in išče tolažbe pri Drvarki Mariji. Ko namerava oče pogubiti nevšečnega otroka, se zavzame zanj Drvarka Marija in ga spravi v drvarsko družino za pastirja. Na paši ga obiskuje sama Drvarka Marija, ga nauči govoriti in mu razbistri um. Pastirčku je že prej umrla od žalosti dobra mati, oče, ki strahoma pričakuje hudiča in njegove pravice; pa težko zboli. Prav tedaj je bil pri njem v službi — ne da bi oče vedel — njegov zavrženi sin, in ta ga naposled s pomočjo Drvarke Marije ozdravi in mu reši tudi dušo. Nekdanji pastirček postane duhoven in premaga navsezadnje hudičevo poslednjo spletko.

To je vsebinsko ogrodje Tomažičeve nove legende, pripovedovane z osvajajočo naivnostjo in zajete v krajinski okvir pohorskih gozdov in trat. Jože Beránek je tudi to knjigo opremil z ilustracijami, ki so spričo značaja knjige — slikanica! — njen bistveno pomembni del. Beránek je nedvomno dober risar, o čemer priča vrsta risarsko skrbno obdelanih motivov, ki učinkujejo s svojo neposrednostjo ter z jasno upodobljeno pripovedno vsebino. Kažeje pač še neko trdoto, ki pa se bo za trdno počasi umaknila novir osebnejšim oblikam Beránkovega nedvomno ilustrativnega t. lenta. Knjiga je okusno opremljena in je priporočljiva novost vseh ki jih zadovoljuje te vrste mladinsko čtivo.

Božidar Borko. »Jutro« št. 166 dne 27. julija 1943.

Jože Tomažič — Jože Beránek: **Drvarka Marija. Legenda.** Jože Tomažič se je zagledal v pravljčni svet Pohorja. Povesti, bajke, legende, ki si jih pripovedujejo pohorski pastirji na paši in pohorski drvarji ob večernem ognju v svojih bajtah ali v gozdu, je poslušal in verno zapisal, pesniško obdelal in presnoval. V osebi Jožeta Beraneka je našel slikarja, ki se je poglobil v romantične in verske predstave pohorskega ljudstva, ter z risbo izpopolnil in obogatil besedo pripovednika. Drvarka Marija je tretja knjiga pohorske bajeslovne tvarine, ki jih tekom dveh let objavlja Jože Tomažič. Začel je s »Pohorskimi pravljicami«, ki so bile nagrajene s Prešernovo literarno nagrado mestne občine ljubljanske, nadaljeval s pohorsko legendo »Pastirčkova nebesa« in sedaj objavlja v samozaložbi drugo legendo »Drvarka Marija«. Hkrati pa že tudi napoveduje četrto pohorsko knjigo »Pohorske bajke«. Ta izredna plodovitost ima solidno podlago. Tomažič obvlada tvarino, je doma med pohorskimi drvarji in pastirji, pozna njihovo življenje in nehanje, njihove želje in brige. Pozna pa tudi zaklade narodne fantazije, ki je ustvarila in še vsevdilj ustvarja z neskončno, razkošno plodovitostjo in poraja vedno nove motive iz svojih verskih predstav in doživetij, iz svojega vztrajnega stremljenja po lepoti življenja, po sreči, bogastvu. Legenda »Drvarka Marija« obravnava staro snov o pastirju, ki zapiše dušo vragu, za to pa prejme bogastvo. Toda z bogastvom ne doseže sreče. Dve sili: pohorski zeleni mož in Drvarka Marija, pekel in nebo se borita za njegovo dušo, ki si jo končno po očiščevalnih žrtvah žene in sina osvoji — nebeška sila svetloba zmaga nad temo; sreča je — v preprostosti in poštenju in v rodbini. Tako izzveni ta legenda, ki ji je dal Tomažič prikupno, pristrčno obliko in jo je spretni risar Beránek, že ustaljeni Tomažičev ilustrator, poživil z jasnimi slikami, polnimi izraza in domišljije in vernimi podobami pohorskih gozdov in frat, gradov, cerkva in ljudi. Knjiga lepo dopolnjuje zbirko naših narodnih pravljic in legend.

Dr. A. B. »Planinski Vestnik« 1943, štev. 5-6-7-8-9-10.

Drvarka Marija je naslov nove mladinske povesti, ki jo je napisal Jože Tomažič, s slikami pa opremil Beránek. Snov te ljubeznive mladinske povesti je zajeta iz ljudske pripovedke na Pohorju. Zelo lepo nam opisuje romantično krasoto Pohorja in je že zaradi tega vredna vse pozornosti mladih in starih. Pripoved sama je mično razpleteta, k temu so pa tudi slike zelo učinkovite.

Davorin Ravljen. »Domovina« št. 30 dne 29. julija 1943.

ránek. Snov zajema pisateljiz življenja pastirjev, drvarjev, oglarjev in kmetov; gradi na izročilu Pohorcev in pripoveduje o onem gorskem svetu, ki je bil pri nas doslej žal tako malo obdelan. »Drvarka Marija« je izhajala najprej v »Slovenskem domu« v odlomkih, zdaj pa sta jo izdala avtorja v prikupni, 125 strani obsegajoči knjigi.

Legenda pripoveduje o varljivi sreči, ki jo je dosegel ubog pastir. Svojo dušo je zapisal zlodeju, in ta mu je pomagal, da se je v kratkem času povzpel do gmotnega blagostanja. Prej je pasel ovce hočkega graščaka, kaj kmalu pa je napredoval do volarja in konjarja, pa od grajskega oskrbnika do graščaka. Poplačal je grašččinske dolgove in se poročil z lepo graščakovo hčerko. Na to je že skoraj pozabil, da je zapisal svojo dušo ali dušo enega svojih potomcev vragu.

Minula so leta in zakon je ostal brez otrok. Tedaj se je užaloščena grašččakinja odločila, da krene na božjo pot k Drvarki Mariji na Pohorski planini, o kateri je vedela, da rada pomaga romarjem, ki jo obiskujejo. Milo jo je prosila, da ji pri ljubem Bogu izprosi vsaj enega otročička, čeprav bi bil siromaček ali trdoglav norček. Njena prošnja je bila dobesedno uslišana. Dobila je sinčka; sreča je zasijala na hočko grašččino, toda ne za dolgo. Kmalu so morali starši ugotoviti, da je otrok duševno zaostal. Oče ga spodi od hiše, za njegovo dušo pa se borita Marija in zlodej. Zmaga Drvarka Marija, ki vzame sinčka v svoje varstvo in ga odda dobri ženi na planini. Od žalosti počí grašččakinji srce. Otrok živi v planini in pase ovce. Kdaj pa kdaj ga obiše Marija, mu razkazuje lepote sveta in ga poučuje. Ko pastirček doraste, si izreže Marijin kipec, ki ga nosi poleg za svojo hodno srajco. Tudi njega skuša zlodej, toda kipec mu potrka na srce in ga spominja besed, ki jih je slišal od svoje nebeške učiteljice.

Čez leta se vrne otrok z Marijo na hočko grašččino, kjer dobi službo pastirja pri nesrečnem grašččaku. Za plačilo si izgovorita pri oskrbniku grašččakovo dušo. Grašččaka razjedata težka vest in huda bolezen. Po čudežnem naključju mu otrok pripomore k telesnemu ozdravljenju. In ko zahteva za plačilo njegovo dušo, ga oče začudeno vpraša, kdo da je. Marija ju spravi, nad grašččino posije prava sreča, sina pa si izgovori za služabnika božjega. Še se pojavi zlodej in se sklicuje na s krvjo napisano pogodbo o prodaji duše. Sin duhovnik pa ga zdaj mirno zavrne: »Duša je božja in zato pripada edinole Bogu!« Marija se s prstom dotakne vragove listine in ta zgori.

Od takrat so minila že stoletja, končuje pisec svoje lepo pripovedovanje, znamenje s pastirčkovim kipcem Drvarke Marije pa stoji še dandanes tam sredi hočkega polja. V jasnih, mirnih nočeh ga obiskujejo tri, ko kresnice bleščeče se svetinje: to so duše hočkega grašččaka, njegove žene in sina duhovnika.«

S svojim najnovejšim delom se je predstavil Tomažič kot pripovednik, ki spleta množico dejanj v zgovorno, povezano enoto. Ne ljubi dolgih opisov, ne analizira gogodkov, pač pa jih lepo nakažuje zdaj s psihološke strani, zdaj kot čuvar ljudskega izročila, zdaj kot slikar svojstvene pohorske krajine. Prav zaradi tega je

Knjižnica J. Volčjaka Sl. Bistrica

Močj 2.0 - COBISS 4.0.0. (003)731-337

KNJIŽNICA JOSIPA VOŠNJAKA
SLOVENSKA BISTRICA

SB d 82-32
TOMAŽIČ J.
Drvarka

0060718

COBISS •

MOHORJEVA
DRUŽBA